

Yekotinò Di mpátiri tò tii náànti

Yekotinò kó dipátiri tu yekotinò nye yewè yemou kpeye bè wēnné wēnnémè. De kó dipátiri kó ditanyuu dièrì tu: Mecii nkó diketiri tu a bo ndémè Kuyie, de kó dipátiri í duó nKuyie nkó itié mmáà, di duómму itié nha bo yĩmè kàa fòmму nwenni, kàa nyé a fòu mèè botí.

Yekotinò péu bomu de kó dipátiri miéke yèè nàá nteçtètè kó mufòmму kpéí, nè a bo mpĩmmè mutõmmú, a bo mbomè a èi kè dè da naati, a bo mpĩmmè a mǎà, ke náá nha bo kékùnnemè amáà, a bo nnõmmè ke mi, ke bá nsenku becĩribè nè a bo ndómè a kou tòu.

Di mpátiri náànti duó ke dõmmè

1. Bè sǎntemè mecii 1-9
2. Sadowmò kó yekotinò 10-29
3. Akuu nè Demmuyeri bè nàkè tii náànti 30
4. Yekotinò sonye 31

Di mpátiri kó tináànti yuu

¹ Isidayeriibe kóo kpààti Sadowmò, Dafiti biré kó yekotinò.

² De kó yekotinò teénnè onitì nwe koò duò mmèborime sààmè, koò ciinko, koò teénnè koò banní tináàntutintì. ³ Yekotinò tiè nhonitì nwe ke tũnni o borime, kè mè wènkú ke séliri, ⁴ ke duò mbèè í dake tidààti, ke duò mbèbémbè meyĩtímè. ⁵ Wèè cii wèè kèmmú ke dake ciité, wèè mòke meyèmmè

kòò na kénni omáà. ⁶ Kè dèe ò teennè kòò na kébanté yekotinò cūmpuyè nè yenáaṅkutinyè mecii nkpeye.

⁷ A bo ndémè Kuyie ndèè tu mecii nkó diketirì. Bèè í dó itié nè mecii mbè tu tiyèintì nti.

Ti bo ndakemè bedapùnyeiβe kpéi

⁸ M bire, nyo a cice da náá nti kényié nha yǎ tié. ⁹ Dèè yó ndò nkusārikù feítòòdáfè kōme a yuu ñnkè, kéndò mmədèi nha fǎníí. ¹⁰ M bire bèè borime í wenni kè bè dó ke da yǔǎ nha báá yie. ¹¹ Kè bè da nàké ke tú: Kōtení kè ti dinté benitibè kékuo, kédíí mbèè í ti dòò meyei nkékuo, ¹² ké bè pīnmú befòubè kékuo mukũũ nhǎǎ yīmè, ¹³ kétúóké be kperè desààrè debotí debotí kérie nti cǎí, ¹⁴ kàa nkóké ti miéke, kè ti wē ndidítítou dimáà. ¹⁵ M bire, a báá bè neinè, a báá tūnne be kó ice. ¹⁶ Bè bèti meyei mme ke ð ndó mecāā ke bo kuo benitibè. ¹⁷ Tenòtè ðǎ í nwúó mbè dii ndè ticùàti kédò ti miéke. ¹⁸ Bembè né dii ticùàti nti bemómmbembe, kè ti yóó bè pí. ¹⁹ Dèè yóó tuakení beyóóbè, bèè yuuku, muyóò muù yóó bè kònnè.

Mecii nnàá nti benitibè

²⁰ Mecii mmeè náá ndihèi miéke, ke pīèkù yaàrè miéke, ²¹ ke bo yecemákè ke yu benitibè, ke cómmú dihèi mànku ke pīèkù, ²² ke tú: Tifǎūtítì, dè yó nkááké de kè dí ciité? Sipǎo yembè, dè yó nkááké de kè dí yóu benitibè mudaá? Tiyèintì, dè yó nkááké de kè di ciité? ²³ Kénténè n tié kéceete kè n di duó nkó muyaá kè di keè n náàntì. ²⁴ N di yumu bá dí í yie, kè n dó ké di teennè kè di í dake. ²⁵ Di yetemu n tié nyiməu, ke sènkèrì n di náá nti. ²⁶ Nè de kpéi meyei mbo di tuakení dii mǎnni m múnke yó ndi daúmu, kè kufǎwáá nní ndi bo kè n daú. ²⁷ Meyei nyóó

di tuoke ndì m̀nni kuyaa k̀ k̀me, k̀ meháarimè di túóté tef̀dóntè t̀mè, k̀ kuf̀waá ndi p̀ nkè di yèmmè caàrè. ²⁸ Dè m̀nni k̀ di nni nyu k̀ ò c̀éké, k̀ di n wammú k̀mónté, ²⁹ ke yé di í yiemme ke bo ỳéte dèè wenni, di me nyí dé Kuyie. ³⁰ Di yete n tié nyi, ke sènkèrì n náànti timou. ³¹ Di yóo yamu di borime c̀ntimu k̀pè n di tié. ³² Wèè yete mecii ntifaũtiti tiì ò k̀, k̀ kuyènkù k̀ yèmmè dò ndèmarè í k̀ dónni k̀ k̀u feti. ³³ Wèè me nyie n kpeti, ò bo mbonè diwèi, ò í yó nyèkù meyi.

2

Mecii mmè ò nk̀nké oǹti k̀ meyi mbáá ò ǹnte

- ¹ M birè p̀ nda tiè ntì,
a báa yè n yè nha ndòri dè,
- ² k̀nté mesàà mecii nkó tináànti,
k̀duó nha yèmmè k̀ tì banté.
- ³ Yú mecii nnè meyèmmè k̀ dè nda teennè.
- ⁴ Wammú de bè waàmmè idííí,
k̀ ndè bètì tikpàti k̀me.
- ⁵ De m̀nni ndi a yóo depemè Kuyie nkéna k̀ k̀
ỳéte,
- ⁶ ke yé Kuyie nkuù duàmmè mecii,
kuù ò nte k̀o ǹti ciité k̀banté dèmarè.
- ⁷ Kuù d̀d̀ri mesàà mbèè borime wenni,
ke k̀nké bèè d̀d̀ri k̀ dómè.
- ⁸ Kuù k̀nké bèè d̀d̀rimè wenni,
ke baà bèè k̀ duó mbemáà.
- ⁹ Kàa k̀m̀mú n kpeti a bo banté kuce sààkù
kéna k̀dò dèè s̀é.
- ¹⁰ De m̀nni ndi a bo nciimè,
kàa ciì nda duó ndiwèi.

- 11 Kè mɛciì nni nda kǎnké,
kè mɛyèmmè da baa.
- 12 Dɛɛ yó nte kàa báá dɔ̀ dɔ̀ mɛyɛi,
dɛɛ yó nda kǎnké siyáàbisí yembè,
- 13 nè bèè yóu kuce sààkù ke tũ ndibiìnni kòku,
14 bèè kpèitinè mɛyɛi,
kè dè bè naatinè mɛyɛi,
15 kè bè tũ nyice ìì í wenni.
- 16 Mɛ̀m̀m̀ a bo namè kényenténè onitipòkù
wèè dɔ̀uti dɔ̀utinè benitidaabè o nùnaatí,
17 wèè yete o dɔ̀u,
ke bùtínné ò dɔ̀únnè dìì nùù Kuyie.
- 18 Wèè tũ nho cǐtè kó kuce
ò kàri mukũũ mborè nde.
- 19 Wèè kàte o borè ò ɔ̀ ɔ̀ í nwètɛní,
ò ténke ɔ̀ ɔ̀ í mpèté mufòm̄mu kó kuce.
- 20 Tǎáté benitisààbè kó kuce,
kéntũ mbèè borime wenni be dɔ̀r̀imè.
- 21 Ke yé bèè borime wenni,
bèè yó mbo diheì mièke.
- 22 Bè né yóó dennemu benitiyonkubɛ diheì mièke,
bè yóó deitemu bèè borime í wenni.

3

Ti bo ncìimè ke dé Kuyie

- 1 M bire a báá yè n da tiè ntì, mpĩ n yè nhá ndɔ̀ri tì.
- 2 N tiè nyii yó nte kàa fòm̄muu okè, kàa nyo ndiwèi.
- 3 Ndɔ̀ri mesàà kéntũ timómm̄nti, a báá yóu kè dè
da détténè, ndè dùúkú a f̀n̄í kè dè wàri a yèmmè
mièke. 4 Kàa dɔ̀ri mɛ̀m̀m̀ Kuyie nnè benitibè dè bo
nda dó. 5 Bá nyĩkú a ciì nyĩnkè, duó nhamáà Kuyie
nku. 6 Yóu kè kuù nda ni a dɔ̀r̀imè mɛ̀m̀u mièke,

kénte kàa dòòri dè nyié. ⁷ A yèmmè bá ndò nha cii, ndé Kuyie nke yóu meyei. ⁸ Deè yó ntú a kònti kó mutie, ké da duó kukòhnaati. ⁹ Túóté a mæke dè kédéúkùnnenè Kuyie nyètìrì, duó nku a diiti ketiti sààti. ¹⁰ Mèmmè tidiiti bo píemmè a buo, kè menaà mpíe nha cèe kéncou. ¹¹ M bire kè Kuyie nyũs nha toò a báa yete, kè kù da kpannè, a kòm̀b̀ù̀t̀i báa do. ¹² Ke yé Kuyie nhãõ yũsimmè kù dó wè toò ndi, wèè dó o bire ò ãõ yũsimmè de toò.

Mecii nduàmè diwèi

¹³ Dè nnaati wèè pètè mecii nnè wèè m̀ò̀t̀e meyèmmè. ¹⁴ De kó mucóntimu deumu ke pèètè idiítí nè meso nde kómu. ¹⁵ Mecii nwenimu ke pèètè medèi, dèmarè í bo dèè pèètè mecii. ¹⁶ Mèè teennè oniti kòo fòmmu m̀ǹǹi, kòo duò ntikpàti nè disanni. ¹⁷ Mèè ò benkú kuce sàakù, kòo kèrì ke í yĩèkù. ¹⁸ Mèè duò mmufòmmu nè diwèi bèè mè pikú sáà. ¹⁹ Nè mecii mme Kuyie ndòòmè ketenkè, nè meyèmmè mme kù ànnémè keĩnkè. ²⁰ Nè mecii mme kù duómmè kè menie nyièni ketenkè kè fetaafe niù.

Kuyie nkánkémè wèè cii

²¹ M bire, ntaunnè mecii nnè meyèmmè, báa yóu kè dè da détenè. ²² Mèè yóo da duó mufòmmu kéntú a kó kusarìkù. ²³ Mèmmè a bo nkérímè a ce ke í yĩèkù, bá a báa bété. ²⁴ Mèmmè a níi bo nduómè a yèmmè dómè ke í yĩèkù kè dè nda naati. ²⁵ A bá ndé dèmarè bo da déétémè, nè benitiyeibe bo da pímmè. ²⁶ Ke yé Kuyie nyó nda kánkémèmu ke dei meyei mmèè da díí.

Kuyie ndòòrimè mesàà nwèè dó o kou

27 Kòo mǎu dǎ ndèmarè, kàa màke a báá yete a bo ò duómme. 28 A báá náké a kou ke dǎ: Kò nke naa wèteni. Kàa màke a ò duó ndende bàmbà. 29 Kàa kou da tá, a bá nwanti kòò dǎ meyi. 30 A báá sǎnté kékpannè òmǎu kòò í da càarè mùmamù. 31 Bá ndó benitiyibe kéntū mbe borime. 32 Ke yé Kuyie nyí dómè bèè dǎri meyi, kù naatinè besààbè mbe. 33 Kuyie ncàarimu benitiyibe cǎi, ke dǎri mesàà mbèè dǎri kù dómè be kpesi. 34 Kuyie nsènkumu bèè kù sènkù, ke dǎri mesàà mbèè kékunko bemáà. 35 Kuyie nyóó sǎntemu mecii nyembè kékunkunne tiyènti.

4

Mecii ndeummè demǎu

1 M bí kèntènè di cice tié mmesàà nkémǎote mecii. 2 N di duò nyitié sààyì nyi, di nyi pǐ. 3 M múнке do tú debire ke yíemmu n cice náànti kè n yǎ n dǎ mediè. 4 Kè n cice n tiè nke tú: M pǐ n da náá ntì ke tū n tié kénfòù, 5 kémǎote mecii nnè meyèmmè, a báá yè n da náá ntì, a me mbáá tì yóu. 6 A báá yóu mecii mmeé yóó da teennè! Ndó me kè mè nda kǎnké. 7 A bo mmǎkemè mecii ndeè pǎéte demǎu. Demǎu miéke a dò nkéwammú mecii mme. 8 Ndó mecii nkè mè da déükunne, ǎrí me kè mè ntú a kó disǎnni. 9 Mèè yó ntú a sǎrikù sààkù, ke dò ndipii sààri.

A bo kentémè benitiyibe kó meborime

10 M bire, kénté n da náá ntì ké ntì pǐ nkàa fòmму okè. 11 N da benkú a bo yǐmè mme képéte mecii, ke da benkú kuce sààkù. 12 Memme a bo nkérímè bá dèmarè báá da dítinné, kèncokù ke báá bété. 13 A báá yete itié, nyi pǐ, nyii tu a fòmму. 14 Báá tūnne

benitiyεibe borime, báá tũnne bèè dòòri meyei mbe kó kuce. ¹⁵ Báá tũnne be ce, yóu ku, yenté ku kékónté. ¹⁶ Kè benitiyεibe í dòò meyei mbè òò í nna kéduó, kè bè í bò nhòmòu bè ò nyié nkéwúómmu. ¹⁷ Be dii tu meyei, kè be naà ntu kuyonku. ¹⁸ Besààbè kó meborime dònnè kukũnwentóo nku, ke ò nwenkú kè diyie yàa yennènní. ¹⁹ Kè beyεibe bie kōme dònnè dibiinni, bè í wúó mbè yóó bété dè.

Ti bo ntaunèmè mesàà

²⁰ M birε kénté n náànti kényie n tié. ²¹ A báá ì yè, ànné i a yèmmè miεke. ²² Ì tu bèè ì yie mbe fòmmu, ìi bè duò nkukòhnaatí. ²³ Ndake a toti ti a yèmmè, deè pèèté demou, ke yé a yèmmè meè temè a fòmmu. ²⁴ A bá nnáante siyáàbisí ke sounte. ²⁵ Nwúó nha ìikè weti weti, ke bá nsí. ²⁶ Totí a yèmmè a yóó tũnne kùu ce kpéí, kàa borime memou nwenni. ²⁷ Báá wèète kucànku yoo kuyóu, détinne amàà meyei.

5

Ti bo ndakemè benitipòbè bèè dauti dautinè benitidaabè be kpéí

¹ M birε, kénté n cii, kétũnne n yèmmè. ² Mèmmε n tié mbo da teemmè kàa nyé a náá ntí. ³ Onitipòkù wèè dauti dautinè benitidaabè o náànti wèèti mecekùò kōme mme, ke yòò nke dò mmekùò. ⁴ Kè né ò nyóó dentenè ke tii ke dò mmedòmmè, ke kòurì ke dò ndisiè menatimè mèdémè kperi. ⁵ O ce kàrinè mukũũ mmu, ke taànè kudònkù. ⁶ Ò í tũ mmufòmmu kó kuce, ò fetimu bá ò í yé. ⁷ M birε kénté n náànti, báá yete n tié, ⁸ kénté o ce, báá na o cìètè, ⁹ a yàà bo fétinne a sanni, onitiyonkuwe yàà

bo cake a fòmmu. ¹⁰ Kè bepòòbè báá di a kperε, kàa fèũté ke pèté dèe náá nhotòu kperε. ¹¹ Kàa dentenè didabònni a fòmmu càke dii mònni, ¹² kéntú: Dè yĩme kè n yete itié, ke yete bè ò nàké tì, ¹³ ke í kènté bèè m baké be kpeti? Ke yete bèè ò tié mbe kpeti? ¹⁴ Nte mí nke kááté meyi bo n tuakenímè n kòbe cuokè nè benitibè cuokè.

A bo ndómè a pokù

¹⁵ A pokù dònne tebinte sààtè nte, òyò nte kó meniε. ¹⁶ Báá yóu kè mè mpũò nyicekòtí nè kupiiti, ¹⁷ m mmè te amáà, báá mè toténè bepòòbè. ¹⁸ Diwèi nda bonè a pokù a tãáté wè, kàa nhò pĩ mmesàà. ¹⁹ A pokù wenni ke dò ntehontè nte, kàa ní kááké o kònti dè da narike. Diwèi nwe nda bonè sãã. ²⁰ Ba mbo nte kàa ndó onitipòkù wèè dauti dautinè benitidaabè kénkáá nho me? ²¹ Kuyie nwùómmu bá wè o dòòrímè, ke yé ò tũ nkùu ce. ²² Ocaàrìwè yei mmè ò pĩ. Mè ò pĩ ncéũ nwe timátì kòme. ²³ Wèè í nò nke pĩ nhomáà, ò buò nhomáà ndi, koò yeinti ò kòu.

6

A báá còutémè otòu bànni

¹ M birε, kàa béi nke yĩ a bo yietí a kou bànni ke poté a nòutè ketenkè, ² kàa fité a nùu ke tanné amáà tináànti miεke. ³ Kàa mè dòò fíò tieke dibànni. Kòte kóò bàntè mecã nkòò da yóu. ⁴ Bá ntú a bo omèpè, báá yóu kè inuò nda pĩ. ⁵ Denne amáà teyúóté òò yenténèmè opaawaà, tenòtè òò yenténèmè ticuòti.

Ti bá ntúmè betònnédíébé

6 F́ nhotōnnékótì, kote sikēũ borè ḱyà s̀ d̀̀r̀m̀è ḱp̀é_t̀è m̀e_c̀ì. 7 Sikēũ í m̀a_k̀e ẁèè s̀ b̀a_a, s̀ í m̀a_k̀e ẁèè s̀ b̀e_n_k̀ú m_u_t_ō_m_m_ú, s̀ í m̀a_k̀e o_k_p̀a_à_t̀i, 8 k_e ǹé ãã w_a_á n_s_i d_i_i_t̀i d_i_d_i_d̀è m_à_n_ǹi k_e b_o n_y_o. 9 F́ nhotōnnédékótì a yó nduó ḱíté òmmònni? A yóó ente òmmònni? 10 A yóó yĩ m bo duó sámpó nwe ḱéũ nsámpó, ḱéom̀p̀è sámpó. 11 A bo n yóó daate k̀è t_i_d_a_w_a_n_t̀i d_a ì_k_ú, k̀è m_e_s_é_m_m_è d_a p̀i n_h_o_y_ú_ó_k_ú k_ō_m_e.

Osoùnti kó meborime

12 Wèè cènti ke poti siyáàbìsì ò tu osfinténiti nwe. 13 Ke ò nkāmí inuò nke náánnè o naàcèi ke fieti inómbí, 14 ke dó meyei nke mè wanti sáã, ke ce nyekpàrè. 15 Deè te k̀è m_e_y_e_i n_h_ã_ã ò d_o d_i_m_ò_n_n_i d_i_m_à_à, k_òò p_o_t_é b_á ò b_á_á n_a k_é_y_e_n_t_é b_ì_t_ì!

Kuyie nyí dó dè

16-19 Deenennè bo dèkuò ndi Kuyie nyí dó dè, dèyiekè ndi ketíke kù í dó ḱyà dè fenònfè, deè tu:
Tepòtè,
siyáàbìsì,
a bo s̀n_t_é_m_è k_é_k_u_ò o_n_ì_t_ì,
iyentotí yeiyi,
wèè cãã meyei mmudòrìmù,
a bo nsoúmmè ke náá nha í yà dè,
nè a bo ncemmè yekpàrè a tebìi cuokè.

Ti bo ndakemè benitipòbè bèè dauti dautinè benitidaabè kpéi

20 M bire, nyo a cice da náá ntì, b́áá yete a y_ã tié. 21 Ánné i a yèmmè mieke, ḱé nyi dùú_k_ú a f_ò_n_í k_u_s_ã_r_ì_k_ú k_ō_m_e. 22 Ìi yó nda ni a cèmmu, ḱé nda baa a duó dè, k̀a_à è_n_t_e ì n_d_a n_á_á_n_n_è. 23 A cice nè a

yõ, be tié ndò nfitírè nde, ke tú kuwenniku, bè da kpannè ke da benkú mufòmmu ce nku. ²⁴ Ìì yó nda kãnké onitipòkù wèè dauti dautinè benitidaabè nè otàù pokù nùnaatí. ²⁵ A bá nyáá nde kóo nitipòkù botí o wenniku kpéí, báá yie nkòò da souté nè o nu. ²⁶ Onitipòkù wèè dàu í bo kòò dauti dautinè benitidaabè o borè a kperere ãã yè sámpró nwe, wèè m̀̀ke o dàu kòò t̀̀kéné ò bo nintémè a fòmmu. ²⁷ Om̀̀u bo ãnné muhãá nho yaàyòrè miẽke kòo yààti báá cútáà? ²⁸ Oǹ̀ti bo na kénkérí muhãá miẽke ke báá cútáà? ²⁹ Mèè botí nku a báá na kékááké a kou pokù kè bè da yóu. ³⁰ Bè ãã í ncíẽ nwèè yùúkú ke bo ku ò dikònni d̀̀mmè. ³¹ Kè bè ò yà ò ãã yietí kuce mèyiekè ndi, kédúó nho kperere demou ò m̀̀ke dè o cíètè. ³² Wèè me nduánè otàù pokù ò tu kuyèinkù nku, ke cààrè o fòmmu. ³³ Bè ãã ò puotímu kóo fèik̀̀unne bá de kó ifei báá deè. ³⁴ Dè ãã yonke o dàu nwe kòo miẽke peike kòò mpèiri bá mmesémmè báá ò pĩ. ³⁵ Ò ãã í ndó tiyeti matì, bá kè di d́ d́ ò cu kè dè nsũ ò báá yie.

7

Onitipòkù wèè dauti dautinè benitidaabè ciitémè odapàà

¹ M birè nyo n náaantì, kényíé n tié, ² ndòari nda náá ntì kénfòù. Ndake n tié òkpéí nha nannitè k̀̀me, ³ ké ntì pikú tei tei, ké tì wàri a yèmmè miẽke. ⁴ Ndó meciì ke d̀̀o nha tãũ, kèntaunè meyèmmè ke d̀̀o nha népo. ⁵ Mèè yó nda kãnké onitipòkù wèè dauti dautinè benitidaabè nè otàù pokù kó kunùnaatí.

⁶ Diyìè mari kè nní mbo n cíètè, ke síké fenétì, ⁷ k̀̀yà idapumbí, ìì í yé dèmarè, i miẽke kè dèmarè tu

kuyènkù. ⁸ Kè dè ncènti dihei benitipòbè bèè dauti dautinè benitidaabè kó dikàri, kètũnne òmòu cǐtè kó kuce. ⁹ Ke sǐ nde dò ndiúríkèpànni, ke yuotóo ke bo ke biiri. ¹⁰ Kòo íténi kóò co ke bo ò ciité ke sàri onitipòkù wèè dauti dautinè benitidaabè o kòmè. ¹¹ Kòo nànfè tònni, kòo kǎnti yàùti, bá ò í kari o cǐtè, ¹² ke firì dihei, yaárèbè nè sicēkaa simòu, ke wanti benitidaabè. ¹³ Kòo pǐ nde kóo dapàà, kóò ɔri bá ò í dé, ¹⁴ ke dǎ: N sòò béi ndinùù mari ndi Kuyie nyùkè ke di dèite yíe. ¹⁵ Dèè te kè n yènní a wammù ke me nda yà. ¹⁶ M pitèmu n dǔù ìnkè tiyààti ke di sàri Esibiti kó tiyaáyónti, ¹⁷ ke di yòore tũdààribè bebotí bebotí. ¹⁸ Kòtèni kè tí nyié nke yo nkunaatí ke dǎari ti dómè kè dèe wenténè. ¹⁹ N dǔù itèmu ke kàte kupòòkù dedétirè. ²⁰ Ò tǎmu kudǎukù nè idiítí ò í yóo konní kòo tǎnkù pànwè í yènní. ²¹ Kòo ò kpèntè kpèntè nè kunùnaatí. ²²⁻²³ Dende kòo ò tũnne, kéndò mbè kàrinè fèè nààfè mukù, ke dò mbè boú kuwáátikù ke bo puotí, ke kù tǎ ke ta ku dinni, ke dò ntenàtè ò ntatimè nticùàti ke dǎ mecǎa. Bá ò í yé ke tú dè yóo kũnté o fòmму.

²⁴ M bire kènté n náànti, kèyie n yè mmù. ²⁵ A báa yóu kàa yèmmèe kàte de kóo nitipòkù botí bíékè kòò da souté, báa tũnne o ce. ²⁶ Ò buó mbenitibè péu ndi ke kùò benitikperibè. ²⁷ O cǐtè tu mukũũ nkó kuce nku kùù kàrinè kudǎnkù.

8

Meciì nyumè benitibè

¹ Mecii mèè yu, di í yoà?

Meyèmmè pǐèkù kè di baa yoà?

² Mè bo ditennì ìnkè nke,
ke cómmú iceyàtìi,

³ benìtìbè pēnkù dè yebòrìnò
ke náá nke tú:

⁴ Díndi benìtìbè, n yu dí mbe,
n náánnè dí mbe.

⁵ Díndi tídièntì wammúnè mecìi,
díndi tiyèintì mōstenè meyèmmè.

⁶ Kénténè n yóó di náké tì,
n yóó di náké weti weti nwe.

⁷ N náá ntimómmānti nti,
tiyèiti í yièní n nùù.

⁸ N náá ntináansààtì nti,
n yí sòú m me nyí cìí.

⁹ Wèè cìi wèè yóó tì banté.

Wèè yé dèmarè kòo banté tì tumè timómmānti.

¹⁰ Ndónè n tié nkè dèe pēxété idíítí.

Ndónè mecìi kè dèe pēxété mesoò nsààmè.

¹¹ Mecìi mpēxétému medèi,
kusārikù makù í mè tùòke.

Mecìi nnàámmè mè tu wè

¹² Mí mmecìi n neitinè meyèmmè mme,
kè n yóó dōò dè n totí n yèmmè.

¹³ A bo ndémè Kuyie dèè tu a yete meyei.

N yí naatinè sifei yembè, sipoò yembè
bèè borime í wenni nè bèè sounte.

¹⁴ Míi òò tié nhonìtì kòo ciité.

Míi tu mecìi nke duò mmuwērímú.

¹⁵ Míi te kè bekpààtìdièbè baké,
kè bebeéndièbè bekù kè dè wenni.

¹⁶ Míi te kè bekpààtìbè nè beheikènkótìbè nè
ketenkè ìnkè kó bebeémbè bemou kè bè baké.

¹⁷ Bèè n dó, m be ndó,
bèè n waà, mbeè n yàu.

- 18 Mîi te tikpàtì nè disānni,
tikpàtì tìi í deu nè meborime sààmè.
- 19 M pārè wennimu ke pēēté mesòò nsààmè,
kè n cōntimu pēēté idíítí.
- 20 N kéri timóm̄m̄nti kó kuce nku benitisààbè tũ
nkù,
- 21 ke dā̄ri mesàà mbèè n dó,
ke bè duò ntikpàtì.
- 22 Kuyie nni ndòò kè dè m̄ntemu,
kù niitè kédòò mí nwe ke né dòò desonne.
- 23 M bomu sáà,
kutenkù mu nyí dòò kè m bomu.
- 24 N yó mbo kè dà̄m̄èrìbè nè sibií kè dè mu nyí bo.
- 25 Yetārè nè sitā̄ dè yóó dòò kè m bomu.
- 26 N do bomu ke s̄ nKuyie mmu nyí dòò ketenkè nè
keĩnkè,
kù yóó dòò denennè sàm̄p̄rè ketirè kè m bomu.
- 27 Kù yóó dòò keĩnkè ké bo ānné tiwetì m̄nku kè m
bomu.
- 28 Kè kùu ānné yewetè nè sibií
kè meniè nní nyièní nè muw̄rímú.
- 29 N do bomu kè kùu kéété dà̄m̄èrì m̄nku ke dò:
Meniè mbá mp̄enkù, kéānné ketenkè.
- 30 N do bomu nè ku kè ti p̄i mmutōmmú yewe
yem̄u,
ké n kù duò ndiwèi,
ke yānku sáà ku ìkè,
- 31 kényānku ketenkè kù dòò kè ìnkè,
kè dè n naatinè benitìbè.
- Dè bo nnaatimè wèè yie mm̄cùì nk̄peti*
- 32 Di mm̄nni m bí, keè nè n náāntì.
Dè nnaati wèè yie n tié.
- 33 Di báá yete n tié,

cɔuténè i kéciité.

³⁴ Dè nnaati bèè kèmmú n tié,

kè ð ncómmú m bòrìnúù ke tũntí n cĩètè sáà.

³⁵ Wèè m̀ pètè ò pèté mufòmmu mmu,

ke pèté Kuyie nkó mesàà.

³⁶ Wèè ñ cààrè ò cààrè omáà ndi,

wèè n sènkèrì kòò d́ mukũũ.

9

Meciì yumè tiyèntì

¹ Mecii mmaá me cĩètè nte ke cònné yesànkè yèyiekè, ² ke kùò iwũã, ke kùàti menaà nke cònné tábùrì, ³ ke t̃ mbenitipot̃mbè diheì, kè bè còmmú dèè ikú ke yu, ⁴ ke tú: D́ndi tiyèntì kòtènní diè. Ke náá ntidièntì ke tú: ⁵ Kòtènní kédi n diiti, káyà n naà n kùàti mè. ⁶ Yóunè tiyèntì kéfòute. Tũnnenè mecii nkó kuce.

Meciì nyiè nè tɛpòtè yiè be kó tináàntì

⁷ Kàa tié nɛpòtè yiè nhò dá sènkèrìmu, kàa tié nhonitiyonkuwe ò da sámmú. ⁸ Báá tié nɛpòtè yiè, ò yàà bo da s̃ntènè, tié nwèè ciì kòò nda d́. ⁹ Kàa tié nwèè ciì ò d̀ke ð ciitému, kàa tié nhonitisààwè d̀è ò yíè mecii. ¹⁰ A bo ndémè Kuyie ndèè tu mecii nkó diketirì, kàa d̀òrì Kuyie ndómè a m̀ɔte meyèmmè. ¹¹ Kè mecii béi nke d̀: Mí mmeciì m bo okũnne a fòmmu kó yewe kè yèe sũũ. ¹² Kàa ciì dè tu a kó mesàà mme, kàa tu tɛpòtè yiè nha pètè de kó tiyeti amáà.

Tiyèntì yumè benitibè

¹³ Tiyèntì dònne onitipòkù nwe wèè wéketè ke yei nke í yé dèmarè, ¹⁴ ke kari o cĩètè b̀rì, diheì ikú dè. ¹⁵ Ke yu bèè b̀kù kuce ke p̀nkù, ke tú: ¹⁶ D́ndi tiyèntì kòtènní diè, ke náá ntidièntì ke tú:

17 Menie mmèè yùúkú mè wèètimu, kè musàrikèdii naati. 18 Bè me nyí yé ke tú bè kòri mukũũ mborè nde, kè de kóo nitipòkù yu bè kè bè tati kudànkù.

10

Yekotinò yèè tukúnè onìtì kó mufòmmu

1 Sodomàò kotinò. Debire dèè cii dè nàrikùnko de cice yèmmè mme, dèè yei nkè dè cààri de yò kòmè.

2 Meyei nkó tikpàtì í màke mucóntimu, meborime sààmè kpèti tiì duò mmufòmmu.

3 Kuyie nhõ í nyóu kè dikònni pĩ nwèè borime wenni, kù me nhõ í nduó nhonitiyeiwe ò dós dè.

4 Wèè pĩ mmutómmú nè tikónnéyããti ò naà nfedawanfè nfe, kè wèè pĩ nnè tikónyauti kòò kpàrikù.

5 Wèè sòri tidiiti dididèi mònni ò ciimu, wèè duó dididèi mònni kòò yo nyifei.

6 Bèè borime wenni bè pieti mesàà mme, kè benitiyeibe sàri be yonku be náànti mieke.

7 Bè ãã í nyè nwèè borime wenni o kpéí, bè ãã yé nhoyonkuwe nwe nè o yètìròo.

8 Wèè cii wèè yié ntinàànti, wèè náante tiyeinnàànti kòò fieti.

9 Wèè dàòrìmè wenni ò ã nkéí ke í yìèkù, wèè kòmè í wenni kè bè ò yàu.

10 Wèè sòri ke kámii inuò ò fèũnko betòbè mbe, wèè náà tiyeinnàànti kòò fieti.

11 Bèè borime wenni bè náànti duò mmufòmmu mmu, kè benitiyonkubè sàri be yonku be náànti mieke.

12 Wèè nìí mbetòbè ò ce nyekpàrè nyè, kàa dós otòu a báá yà o yei.

13 Bè ã̃ banté mɛciì nyiè nho náàntì mièke nke, kè tiyɛ̃nti bo kuyèinkù kpéí.

14 Mɛciì nyembè yéúti bɛmáà ndi mɛciì, kè bèè yei nkè bɛ náàntì bè buò mmɛcãã.

15 Tikpàti yiè nkpàti ò kãnké kuduotí kōmɛ mmɛ, kòo c̃rì sém̃mè ò kòù.

16 Wèè borimɛ wenni o kó muc̃ntimu tú mufòm̃mu, kòo nitiyonkuwe yeti tú mɛyei.

17 Wèè yíé nyitié nhò kèrí mufòm̃mu cɛ nku, wèè yetɛ itié nkòò fieti.

18 Wèè s̃rì mɛpóm̃mè ò tu siyáàbisí yiè nwe, wèè wátiri betàbè kòò tu kuyèinkù.

19 Kàa nùù tònnì a ã̃ yetému, wèè p̃i nho nùù ò ciìmu.

20 Wèè borimɛ wenni o náàntì dòñnè mɛs̃s̃ nsààm̃mè mmɛ, onitiyonkuwe toti mèè yèmmè í tú dèmarè.

21 Wèè borimɛ wenni o náàntì teénnèmu bɛñtìbè péu, kè kuyèinkù k̃ nku yeintì kpéí.

22 Kuyie ndò wè mɛsàà nweè kpɛɛ yíé, wèè dò̀rinè muw̃rímú ò í yéúti dèmarè.

23 Kuyèinkù borè mɛyei nyí tú dèmarè, dè ã̃ nkù dò ntikpèitì nti, wèè mòke mɛyèmmè kè wenwe ñnnè mɛciì.

24 Onitiyonkuwe í d̃ó dè, dɛè ò t̃ù̀kùnì, kè wèè borimɛ wenni kòò piɛti ò d̃ó dè.

25 Kè kuyaakù t̃ù̀kɛní kù ã̃ ñeinèmu onitiyonkuwe, wèè borimɛ wenni kòo nfííkú dipũ kōmɛ.

26 Dèmmúrè yàríkú mèè botí yeññ, kuyukú tii mèè botí inũ, wèè duó nhot̃nnédíétì mut̃mmú dè ã̃ mmɛ nhò dò.

27 Wèè dé Kuyie nho bie nh̃s̃ yíému, kòo nitiyonkuwe kpɛɛ yaatɛ.

28 Onitisàù bàà dè, dèè ò duò ndiwèi, onitiy-onkuwe bàà dè í ò duò dèmarè.

29 Kuyie nhõ nkānkému wèè dḡ̀rìmè sìé, wèè kḡ̀mè í sìé kòò duò.

30 Dèmarè báá nampε wèè borimε wenni, benitiyonkubε me nyí yó nkpaá dihèi.

31 Wèè borimε wenni ò nàánnè mεcìi mme, kè siyáábìsì yembè dò mbèε kéké be nóndié.

32 Wèè borimε wenni o náàntì teénnèmu, kòo nitiyonkuwe kpèti kò̀rì.

11

1 Kuyie nyí dó siyáábìsì potampeé, kù dó sù beú sìnsi weti weti.

2 Bè ẽẽ í ndake tεp̀tè yìè nkpeti, wèè í mḡ̀ke tεp̀tè ò cìimu.

3 Wèè yèmmè wenni o yèmmè mεè ẽ nhò ni, kè mεdḡ̀rìmè yεimε yìè ndḡ̀rìmè ò kò̀.

4 Idíítì í yóó da teennè Kuyie mbeéntì yìè, wèè borimε wenni wèè yóó cooté.

5 Onitisàù dḡ̀rìmè mεè píenko o cε kòo nitiyεiwe yei nhò buò.

6 Onitisàù dḡ̀rìmè sàámè mεè ò dεerí, kòo nitiyεiwe yei nho pĩ.

7 Onitiyεiwe ẽẽ kù kòò do baá dèε yεimmu kέwēnnénè o kpàtì ò do tá tì.

8 Wèè borimε wenni ò ẽẽ yenténèmu mεyεi, nkòo nitiyεiwee do mε miεke.

9 Bèè í dé Kuyie mbe náàntì kò̀umu, bèè dé Kuyie nkè be cii mbè dεerí.

10 Kòo nitisàù bo kè dè naati, dè ẽ nnaatimu o èi kḡ̀be, kòo nitiyεiwe ku o èi kḡ̀be nyānku.

11 Benitisààbè náàntì tìi dèúkunko be èi, kè benitiyεibe kpèti di buò.

12 Wèè nàá ntináanyeyiti otàù ò í cii, wèè cii ò ã nti ncíékému.

13 Wèè wátìrì betàbè ò dáanko disàrì kpeti nti, wèè cii ò ã nti sàrimu.

14 Kubotí kùù kpa bekótíbè kù kōmmu, kùù kó bekótíbè sū kuù ã nfòù.

15 Kàa béi nke tú a bo yietí opòò kó dibànnì, a bo demmu, kàa cíéké dè bo nda naati.

16 Onitiposàù nwe bè nsāntímè, wèè dó mutōmmú wèè kpàrikù.

17 Kàa dǎ̀rì mesàà a mè dǎ̀ amáà ndi, kàa dǎ̀rì meyei, a caàrì amáà ndi.

18 Onitiyeiwe kó mucántimu tú siyáàbìsí kōmu mmu, wèè borime wenni kòo kōmu tú mumóm̄mm̄mmu.

19 Wèè dǎ̀rì mesàà nhò yó nfò̀umu, wèè dǎ̀rì meyei kòo kù.

20 Kuyie nyí dó wèè ciinte, kù dó wèè dǎ̀rì wènwe timóm̄m̄m̄nti.

21 Bè yóó kpetínnému benitiyeiwe, kécoo mbesààbè bem̄u.

22 Onitipòkù wèè wenni ke í cii ò dōnnè mumámáà mes̄o kōmu mmu bè tōnné mù def̄nkùrè ãnnì.

23 Onitisàù wanti mesàà mää ndi, kòo nitiyeiwe ce nhomáà kemieke.

24 Wèè pãã mmediè nweè kpàrikù, wèè nùtè pikú kòo cītiri.

25 Wèè pãã mmediè bè we mpãã mmediè, wèè pãã mbetàbè menie bè yóó we pã menie.

26 Bè sããmmu wèè sàrì tidiiti, ke yárí wèè tì fiiti.

27 Wèè dǎ̀rì mesàà mbè we ndó, kè meyei ntuàkùní wèè dǎ̀rì meyei.

28 Wèè duó nhomáà o kpàtì ò bo do, wèè borime wenni kòò mbitírí.

29 Wèè ãà dikònkòònnì o cīètè ò í cǒntí dèmarè, kuyèinkù naà mmeciì nyiè nkó kudaakù nku.

30 Onitisàù dǎòrimè duò mmufòmму mmu. Wèè cii kòò nò nke yūōnnì betòbè o bíékè.

31 Wèè borime wenni ò mǎkemu mucǒntimu ketenkè ìnkè, onitiyonkuwe nè wèè dǎòri meyei nkè bè mǎke be kǒmu mediè.

12

1 Wèè dǒ kéciiyé weè yie nyitié, kuyèinkù kuù í kemmu itié.

2 Kuyie nhōō pènsirì wèè dǎòrimè wenni wènwè, kèbekénè wèè yèmmè í wenni.

3 Òmòù òō í nfíi nhomáà nè kuyonku, wèè dǎòri Kuyie ndómè weè ò nfííkú.

4 Onitiposàù duò nho dǎù nwe kuyèhnaatí, kòo yeiwe do mmumòmму mùù cǎá nho dǎù.

5 Benitisààbè kó meyèmmè tu mesààmè mme, kè beyeibe kǒme tú mèè ò ndó kéciiyé.

6 Beyeibe náàntì tu didíiñtári ndi dìi kòù, kè besààbè kpèti tú tii dèerí betòbè nè mukūū.

7 Kè benitiyèibe do be kperè marè òō í nkpaá, besààbè cǐi sii ò nfííkú teii.

8 Bè sǎntí wèè cii wènwè, ke sǎá nkuyèinkù.

9 A bo mmǎkemè otǒntì òmáà dè tǒñnè a bo déúkùnnemè amáà ke mǒnté mudii.

10 Onitisàù ò ndakemu o wūō kpéi, kòo yeiwe mièke ò cǎù.

11 Wèè kuuti kupaku weè mǎke tidiiti, wèè firì detetirè ò í cii.

12 Benitiyèibe dǒ mucǒntimu yeimu mmu, benitisààbè bèè òō cǒnte.

13 Onitiyeiwe náàntì ò pĩ mmu, kòo sàù ãã yè bá tì miéke.

14 Onitì piéti mesàà nho náàntì miéke nke, bè piéti mèè botí mucóntimu mutómmú miéke.

15 Kuyèinkù yèmmè ð ndo nkù dǎ̀rì dè wennimu, wèè cìi kòò yé nyitié.

16 Kuyèinkù kuù miéke cóú mmecǎã, wèè cìi kòò sòrì o miéke.

17 Wèè náá ntímómmǎnti weè tũnni tináàntì, wèè náá nsiyáàbìsì kòò tì cààri.

18 Wèè nùù yau o náàntì kò̀urìmu disiè kǎme, wèè cìi kòò náàntì miékũnko.

19 Timómmǎnti ð mbomu sǎã, kè siyáàbìsì pènkù mecǎã.

20 Bèè wanti meyei mbè tu beniticìimbè mbe, bèè tiè nyitié nsà̀yì kè bè piéti diwèl.

21 Meyei mmamè í tuòkùní benitisà̀dbè, mè tuòkùní beyeibe mbe.

22 Kuyie nyí dó siyáàbìsì yembè, kù dó tímómmǎnti yembè mbe.

23 Wèè cìi ò í pòtì o cìi, kuyèinkù kuù benkù ku yèntì.

24 Wèè dó mutómmú weè naà nhokpà̀tì, kòò tǎ̀nnédiéti naà nkudaakù.

25 Iyentotí yòku onitì nwe kè tináànsà̀tì ò kpènkũnko.

26 Onitisà̀u benkù o kou kuce sà̀kù nku, kòò nitiyeiwe ò fètìnko.

27 Otǎ̀nnédiéti í cáá nyiorimaa, dèè wenni onitì kpéi dèè tu mutómmú.

28 Wèè yéè nkuyie nkpeti ò kèrí mufòmmu kó kuce nku, dè kó kuce í kǎ̀rìnè mukũũ mborè.

13

¹ Debire dèè cii dèè yìé nde cice tié, dèè mòke tefentè dè í yíé nhòmòu kpeti.

² Onitisàù náàntì ò pèí mesàà mme, kòo yeiwe ò nwanti kédòò meyei.

³ Wèè yé ò nàá nke tú mù weè kánké o fòmму, wèè í yé ò nàá nke tú mù kòò cààri o kōmu.

⁴ Otōnnédíétì í péú ò dó dè, wèè dó mutōmmú weè dè piéti.

⁵ Onitisàù í dó siyáàbìsì, kòo nitiyeiwe cààri ke ãã omáà ifei.

⁶ Wèè dòòri mesàà mme ò nhò kánkému, kòo nitiyeiwe yei nhò fétinko.

⁷ Bèmbàbè ò ndòari ke dò mbè kpààtirì bá bè né í mòke dèmarè, kè betòbè ndòari ke dò mbè tu beçĩribè kè né mòke demòu.

⁸ Tikpàti yìé nhòò yietí mōnnì marì kédèetè o fòmму, ocĩri yie í yĩèkù tìmatì.

⁹ Onitisàù dōnnè fitírè dèè còú dènde, kòo yeiwe dōnnè fitírè dèè ku.

¹⁰ Tèpòtè yìé nce nyekpàrè nye, wèè cii kòò yìé nyitié.

¹¹ Bè waá ntìì kpàti péú dimōnnì dimáà tì dèu mecãã mme, bè waà ntì sàm̀pó sàm̀pó tìì dèúkú.

¹² Kàa kèmmú dèmarè ke mōnté dè cààri meyèmmè mme, kàa dó dèmarè ke dè pèté, dè duò mufòmму mmu.

¹³ Wèè yete itié nhò bo yà de kó tiyeti, wèè yete ikuó kòo yà de kó mucōntimu.

¹⁴ Mecìì nyiè nkó itié nyiì duò mmufòmму, ke dèerì onìtì nè dèè na nhò tōnì mukũũ.

¹⁵ Bè dému mecìì nyiè, kòo nitiyeiwe borime yóu.

16 Meciì nyiè nhõõ totí o yèmmè mme kédòò tìmatì, kè kuyèìnkù benkú ku yeìntì.

17 Ditõnnì yeiri waà meyei mme, kè ditõnnì sààrì tì tũnnì.

18 Wèè yete itié nhò yóó naá nfeḍawanfè nfe kè bèè ò sènkèrì, wèè yie nyitié kè bèè ò sãntè.

19 Kòò nìtì dó òmàrà kè dè pèté dè ò nhò naatimu. Benitieiye bie í dó kényóu meyei.

20 Wèè neitinè meciì nyembè ò õõ ciitému, wèè neitinè tiyeìntì kòò naá nkuyèìnkù.

21 Meyei ntũ mbenitieiye mbe, kè mesàà ntu besààbè kó mucóntimu.

22 Mesàà nyiè mbí ò sòtè o kperè nde, kòò nitieiwe kperè naá mbesààbè kperè.

23 Becĩribè paa mpéimu mesàà, kè benitibè kó mbè í wenni mèè kpéí.

24 Wèè í puotì o bire, ò í dè dó, wèè dè dó weè dè tiè.

25 Onitisàù í mónnì ò yo mmù, onitieiwe weè mónnì ò yo mmù.

14

1 Onitipòkù wèè cii weè maà o cĩtè, wèè yei nkòò tè pùònnè o nou.

2 Wèè borime wenni weè dé Kuyie, wèè borime í wenni kòò kù sènkù.

3 Kuyèìnkù ò nnáá tefentè kó tináàntì nti, kè meciì nyiè nkpeti ò kãnkù.

4 Inààkè ìi dùò ì í borè, mùmamù õõ í nhã yebuò, inaakperí borè tidiitì de mbo.

5 Timómmənti yiè nnáà nhò yà dènde, kè siyáàbìsí yiè nnáà nhò í yà dè.

6 Terpòtè yiè nhõõ wammú mecii nke móntému, wèè mòke meyèmmè kòò pété mecii nfààrè.

7 Kenté kuyèinkù a í yóó pété mecii nkpeti matì ku borè.

8 Wèè cii weè yé ò dòòri mè, kè kuyèinkù yeintì tu kù bo nsoúmè.

9 Kè kuyèinkù dòò meyi ndè òò í nkù dò mmèmamè, wèè borime wenni weè pieti Kuyie nkó mesàà.

10 Onitì weè ò nyé o yeñcaàrìmè dòmmè nè o wèi, otàù báá na kényé dè ò dòmmè.

11 Benitiyeibe cèí yóó duómu kè besààbè kpesi ndéúkú.

12 Mònni mari onitì yèmmè ò ndò nho borime wennimu kè mè né ò kàrinè mukũũ.

13 Onitì bo na késanne o yeñcaàrìmè kendaú, kè mudaá nní nyóó deè kè meyeñcaàrìmè feitè.

14 Wèè borime í wenni ò yóó yàmu de kó tiyeti, wèè kãme wenni kòò yeti ntú tisààtì.

15 Wèè í dake weè yé mbè naá ntì timou, wèè dàke kòò òò totí o yèmmè.

16 Wèè cii weè dé meyi nke mè kenní, kuyèinkù í yĩèkù dèmarè ke mòke tefentè.

17 Wèè mièke cãã ke péíkú ò dòòri deyèinkperè nde. Kè bè sènkù wèè yèmmè í wenni.

18 Bèè í toti be yèmmè be còntimu tu tiyeintì, bèè totí be yèmmè kè be kãmu tú bè bo yĩétémè dèmarè.

19 Benitiyeibe yóó nínkúmu besààbè òkè. Kè benitidannibè ndari bèè wetí be kó yebòrè ke dó kéta.

20 Kpankperè í mòke o népo, tikpàtì yiè nyie népobè í sénní.

21 Wèè sènkèrì o kou ò dòò meyei mme, dè nnaati mesémmè bonè wè becīrìbè.

22 Bèè wanti meyei mbè fietimu, bèè wanti mesàà nkè bè dòòrì dèè wenni ke síé.

23 Mutōmmú muməu məkemu mucōntimu, kàa me mpoti dinùù mää dikōnnì da pī.

24 Mecìì nyembè cōntimu tu tikpàtì kè tiyèintì yó ntú tiyèintì sáà.

25 Timómmənti yiè nnáá nho yà dèndε ke dεerí benitìbè, kè siyáàbìsì yiè nnáá nhò í yà dè.

26 Wèè dé Kuyie nhò í yīèkù tìmatì, kè kù kánké o bí.

27 A bo ndémè Kuyie ndεè duò mmufōmmu, ke dεerí onitì nè dèè na nhò təní mukūū.

28 Kòo kpààtì nìtìbè sū ò ò ndεumu, kè bè kēke o kpàtì do.

29 Wèè miεke í cāké ke péíkú weè cìì, wèè kəke péíkú mecāā nkòò benkú ò tumè kuyèinkù.

30 Kuyèinnaatì tú kukōhnaatì nku, kè mepómme tu muməmmú mùù càá ntikōntì.

31 Wèè sènkèrì ocīrì ò sènkèrì Kuyie nku kùù ò dòò, wèè məkεnè ocīrì mesémmè kòò dèúkunko ku yètìrì.

32 Onitiyeiwe yei mmeè ò buò, onitisàù í yīèkù tìmatì bá mukūū.

33 Meyeimmè yiè weè məke mecìì, kuyèinkù báá na ké mè banté.

34 Kubotì kùù tə timómmənti kuù dèúkú, kè meyei nhāà kubotì ifei.

35 Okpààtì sántì betōmbè bèε cìì bèmbε, kòo miεke cóú mbèè ò āà ifei.

15

¹ A bo ténnémè otòù tináannatì dè bónkùngo kemieke nke, kè tináanyeiti kè ínko.

² Meciì nyiè nnáaṅtì naatimu, kè kuyènkù náante ntiyèinnáaṅtì.

³ Kuyie nwúómmu tipíṅtì timòu, ke wúó mbeyeibe nè besààbè.

⁴ Tináannatì duò mufòmmu mmu, kè tináanyeiti kòurì meyèmmè.

⁵ Kuyènkù kuù sènkù ku cice tié, wèè dàke kòò ì yié.

⁶ Tikpàtì dietì bo onitisàù cḡètè mieke nke kòò nitiyeiwe kó mucóntimu tú meyeñcaàrìmè.

⁷ Meciì nyembè ntùònko meciì mme, tiyèintì kpere í me ndò.

⁸ Kuyie nyí dó benitiyeibe pā̀rè, kù còú besààbè kó mubáammu mmu.

⁹ Kuyie nyí dó benitiyeibe borime bitì, kù dó bèè wanti bèmbè dèè wenni.

¹⁰ Fenasáàfè bo wèè yóu kuce o kpéí nke, wèè yete itié nhò yóó kúmu.

¹¹ Kuyie nyému kudònkù dòmmè, kù né bá nyé onìtì yèmmè mmaà?

¹² Tèpòtè yìè nyí dó bèè ò kpannè, ò í kòrì meciì nyembè borè.

¹³ Kuyènnatí caànnì keyùikè nke, kàa yèmmè cààrè kèe yátí kényátí.

¹⁴ Wèè m̀̀ke meyèmmè weè wanti meciì nkéyíété dèmarè, dè ò nnaati kuyènkù ku yeintì mieke nke.

¹⁵ Yewe yemou tu mefèùtímè mme osénniwè borè, ke tú dibanni sáà wèè yèmmè naati o borè.

16 Kàa kpa a kperε ke dé Kuyie ndè tǔñè a bo ndè m̀kεm̀ε ke bonè iyǐ̀εke.

17 Kàa yo ntikũnfã̀t̀i ke bonè diwè̀i dè tǔñè a bo nyomm̀ε inaam̀a m̀εk̀ùò nkperyi ke bonè yekpà̀rè.

18 Kεmiεke yiè nce nyekpà̀rè nye, wèè pĩ̀i nhom̀aà k̀òo yè b̀ónk̀ũnko.

19 Otǔnnédíét̀i ce ð ndáát̀i tipot̀i nti, k̀òo nitisà̀u k̀òku wenni.

20 Debire dèè c̀iì dè nárík̀ũnko de yembè yèmm̀ε m̀mε, k̀è dèe yei nkè dè bè s̀enku.

21 Kè kuyè̀ink̀ù d̀ò̀ri deyè̀inkperε dè ð nk̀ù naatimu, wèè tot̀i o yèmm̀ε k̀òò d̀ò̀ri dèè wenni.

22 K̀òo nìt̀i í békú bet̀abè mec̀iì o kperε báá yie, k̀è benit̀ibè péu ò duó nyitié nwèe na ké dè d̀ò̀.

23 K̀òo nìt̀i nò nke t̀énǹink̀ò tináànt̀i dè wennimu, ke naati ò bo béimm̀ε tináànt̀i t̀iì wenni dè dò nwèe t̀i b́éi nd̀iì m̀ònǹi.

24 Onit̀i wèè c̀iì ò tũ nde ïnkè kó kuce nku mufòmmu k̀òku, ke búút̀i k̀ùù cuuti kud̀onk̀ù.

25 Kuyie nh̄̄ p̀ontemu t̀ep̀òtè yiè nc̄̄t̀è, k̀énc̄̄k̀é okúpok̀ù kó teb̀at̀è.

26 Kuyie nyí d́ó meyèmm̀ε yeime, tináànsà̀t̀i nti k̀ù dómè.

27 Wèè d́ó idíít̀i mediè nhò buò nho c̄̄t̀è nte, wèè í d́ó ticuuti k̀òò ð nfò̀ù k̀ém̀ontε.

28 Onitisà̀u ð̀ tot̀i o yèmm̀ε m̀mε ke né na kébéi, k̀òo nitiyeiwee s̀ónté k̀ép̄̄t̀oo tis̄̄nt́́ńànt̀i.

29 Kuyie nyí d́ó benit̀iyeiε, k̀ù k̀ém̀m̀ú besà̀abè kó mubáammu m̀mu.

30 Fεn̄̄nsà̀afè nárík̀ũnko meyèmm̀ε m̀mε, k̀è tináànsà̀t̀i yèút̀i muw̄̄r̀ím̀ú.

31 Bè kpà̀nnè wè o ðnǹi kpéi nk̀òò k̀ém̀m̀ú ò bo mec̀iì nyembè kó fεnafε miεke nke.

³² Wèè yetε itié nwè í dós o ònnì, wèè kemmu itié nkòò piεti mεciì.

³³ A bo ndémè Kuyie ndè duò mμεciì mμε, kàa dós kέδευκε, kέkùnnε amàà.

16

Kuyie mpĩmmè mutōmmú onìti borime miεke

¹ Onìti òò náké ò yóó dòò tinti kè Kuyie nkuù né yé tìi yóó dòò.

² Onìti yèmmè ò ndò nho dòòrimè memou wennyimu, Kuyie nkuù né yé bá wè o yèmmè.

³ A dós kέdòò tì, duó nti Kuyie nha bo yà tì dòòmè.

⁴ Kuyie ndòò bá dè ke yému kù dè dòò mùù kpéi, bá onitiyeiwe kù ò dòò diyie yeiri kpéi nke.

⁵ Kuyie nyí dós sifei yembè kù yóó bè kpetínnému.

⁶ Mesàà nnè tímómmonti deè tūnni meyei, kàa dé Kuyie nha òò yóumu meyei.

⁷ Kè Kuyie mpénsiri onìti borime bá o dootitòbè bè òò ò narikenému.

⁸ Kàa dòòri dèè wenni ke pèté sámpro dè tōùnè a bo dòòmè dèè í wenni kέpété mediè.

⁹ Onìti ò nwúómmu ò yóó dòò tì kè Kuyie nkuù né nte kòò tì dòò.

Bεkpààtibè borime dòmmè

¹⁰ Okpààti bekùnè Kuyie nkó muwērímú mmu ò òò í nyeté o beénti miεke.

¹¹ Kuyie ndós tí mbeú kè dè wennyimu, kuù ànné tεbiètè tì bo mbeú mèè botí.

¹² Okpààti í dós bèè dòòrimè í wenni, wèè dòòri dèè wenni wèè kpàti ò nfííkú.

¹³ Okpààti dós wèè nàá wènwε weti weti, ke dós wèè nàá ntímómmonti.

14 Kòo kpààti miεke pεike ò bo na kékuo onìti, meciì nyiè nweè bo na kébónkùnne okpààti miεke.

15 Okpààti wèi duò mmufòmmu mmu, kòò dòòri mèè sàà ndò nftaboofε.

Onìti fòmmu miεke dèè tu desààrè

16 A bo mməkemè meyèmmè dè tōūnè a bo mməkemè mesəə, kàa bo nciimè tōūnè a bo mməkemè idiítí.

17 Benitisààbè yennínèmu meyei nkó kuce, wèè dàke o borime kpéi nhò dó o fòmmu mmu.

18 Tεpòtè tεè ɔɔ niité képí nhonìti kóo càke, tefentè tεè ɔɔ niité ke pí nhonìti kòo do.

19 A bo nwēnnémè benitisààbè ke kpa a kperε dè tōūnè a bo wēnnénèmmè sifei yembè kè dí totí bè éi dè.

20 Kàa totí a yèmmè mesàà nke dòò dèmarè a bo yà diwèi, wèè duò nhomáà Kuyie ndè bo nhò naati.

21 Wèè nàá ntináànì tìi wenni bè we ntú meciì nyiè, wèè nàá ntináannatì bè yié nweè kpeti.

22 Bèè mòke meciì mè bè duò mmufòmmu mmu, kè kuyèinkù yeintì kù kòu.

23 Mecìi nyiè nhɔɔ totí o yèmmè mme ke béi nkè bè me nyié nho náànì.

24 Tináànnatì dònne mecekùò mme ke weeti dinùù, ke duò nkukòhnaatí.

25 Onìti yèmmè ɔ ndò nho borime wennimu kè mè né ò kàrinè mukũũ.

26 Dikònnì dii ɔ nte kòo nìtìi pí mmutɔmmú, ke yé ò dómè kédi.

27 Onìtiyeiwe waà mmeyei mme kòo náànì tùò mmuháá nkōme.

28 Onìtiyeiwe waà nyekpàrè nyε, kòo náantəuti tũ tinépotì.

29 Onitiyonkuwe cii mbenitibè mbe ke bè tanninko meyei nkó kuce.

30 Wèè ũũ nke maá nho bènni ke dó kédòò meyei, nhò mè dòmmu ke dèè.

31 Tiyùpèitì tu kusārikù sàakù nku, ke yé mufòmmu okùmù tumè benitisaàbè kó mucóntimu mmu.

32 Onitidòù mómmuò ntú wèè nò nke ìkù o mièke, wèè nò nke pīi nhomáà ò pèètému wèè ãã kpa nkéna.

33 Onitì ò ntāũ tété ke bo yà nanke kpèti nti, demou dèè né dōori dè bonní Kuyie mborè nde.

17

1 Kàa yo ntikūnfāàtì ke bonè diwèi dè tōūnè a bo nhāmè imaa mpiéké tēè cīètè ke bonè yekpàrè.

2 Otāntì wèè cii ò ãã baatému tēcīètè bire dèè yete ditoò, kēwēnnénè de tebí kè bèè toté de cice kperè.

3 Bè ãã yááké mesòò nnè timátì péitì muhāá mmieke nke, Kuyie nkuù me nyàú onitì yèmmè mmè.

4 Onitì wèè dó meyei nhò kemmu inóndie nyeyi yembè mbe, kè siyáàbìsì yìè nkenti siyáàbìsì.

5 Wèè daú ocīrì ò daú Kuyie nku kùù ò dòò, kè meyei ntùòkení otòù kàa ò daú a báá mónté de kó tiyeti.

6 Bekótibè kó diwèi tu be yaàbí, kè ibí kpèri tú i cice.

7 Kuyèinkù í yíènnèmmè tináaṅsààtì, siyáàbìsì yìè nyí me nyíènnè ò bo mbakémè.

8 Bèmaabè yèmmè dò nticuuti dōori mesàà nke ò nte kè bè dó tii dòò.

9 Kè bè da dòò meyei nkàa mè yé dí nnaati, kàa mè mmè dènniní sáà dí nsí.

10 Kàa kpànnè wèè cii dè bo ò teennè kéréxéte a bo puotímè kuyèinkù dinasáũ kuce tekòutè (100).

11 Onitiyeiwe ò ndó mecaàrìmè mme ò me nyóó máànèmu ditōnni yeiri.

12 Kàa conè kumuntūnkù kùù mōh̄té ku bí dè tōũnè a bo conèmè kuyèinkù nè ku yeinti.

13 Bè òò dòò wè mesàà nkòo dòò meyei, meyei nyí iiti o c̄f̄ètè.

14 Kàa keté dikpànni a kpètè kukpéroo nku, yí yúóó ke dikpànni mu nyí keté.

15 Kuyie nyí dó onit̄i caàrè kàa ò kònné, kù me nyí dó wè nnaati kàa dò ò caàrè.

16 Kuyèinkù yóó dòònè ba idíítí, kù bo ì donténè mecii mmaà? Kù í m̄ke de kó meyèmmè.

17 Onit̄i a népo ò nda dóm̄u bá dii mōnni, kàa kou da teennè diyè yeiri.

18 Kuyèinkù kuù òò béi nképoté ku nòutè ketenkè ke d̄ò kù bo yietí ot̄ò kó dibànni.

19 Wèè nōnnè yekpàrè ò dó meyei mme, wèè t̄a omáà ò dotimu.

20 Oniticiint̄i báá yà diwèi, kè meyei mp̄ĩ fenón̄denyeife yiè.

21 Wèè p̄eitè kuyèinkù ò ò mbonè meyeñcaàrìmè mme, kuyèinkù cice í m̄ke diwèi marì.

22 Kuyèinnaatí tú mutie mmu, kè meyeñcaàrìmè yòku onit̄i.

23 Onitiyeiwe òò c̄outè ticuuti disòrì ndi, kécake tibeénti.

24 Mecii nyiè nh̄o nwúó mmecii nkper̄e nde, kè kuyèinkù wùò nded̄étirè kù í yóó ninte dè.

25 Kuyèinkù cice ò mbonè meyeñcaàrìmè mme, kè ku yò bonè iȳèke.

26 Dè í wenni a bo duómme kè wèè í cààrè kòò yietí, dè me nyí wenni a bo puotímè bekótíbè be sàà nkpríí.

27 Wèè í náante náante sòntíke ò mòke meyèmmè mme, wèè mièke í péíkú ò ciimu.

28 Bá kuyèinkù kè kù cīéké bè ò nyé ke tú kù ciimu, wèè pī nho nù ò ciimu.

18

1 Tenəutēītè yiè nhō ncáá nhomáà ndi, kè bè ò tié nho mièke peike.

2 Kuyèinkù í wanti mecii, kù ò ndó kébenke ku yèmmè dōmmè mme.

3 Kàa yóú bè ò da senkèrimu, kàa dòò dèè í wenni a di ifei.

4 Onìti náànti cūmpúrìmu ke dōnnè dàméèrì, ke dō ndinébòrì ke pūò nke duò mmecii.

5 Dè í wenni a bo kónnémè wèè cààrè, kétoú nwèè í cààrè tináànti.

6 Kuyèinkù náànti waà nyekpàrè nye, ke ce nyenacèkuute.

7 Kuyèinkù nù dii kù buò nkè ku náànti kù pī timátì kōme.

8 Onáantəuti náànti ò ndò mmucekəyuo mmu, ke wəeti ke cuutoo tipəuti mièke.

9 Wèè í pī nho tōmmú ò í cáánnè wèè mù cààri.

10 Kuyie nyètìrì kpeñni ke dō nkuduotí kperíkù nku, bèè borime wenni bè ò sori kuù borè ke bá nyèkù.

11 Tikpàti yiè nkpàti tii tu o kó disòrì, o yèmmè dō ntii ò kánké kuduotí kōme.

12 Təpətè teè ò niiténí kécaàrè onìti, wèè kékūnne omáà kòò deuke.

13 Wèè òò ténne tináànti ke mu nyí tì kèè mesàà nhò yeimmu ke àà omàà ifei.

14 Kàa m̀ nkàa yèmmè caánni dè òò da teennèmu, kàa yèmmè me ncààrè ba mbo na ké mè cáttinne?

15 Mecii nyiè nhò nwanti ke yíétému, wèè mòke meyèmmè kòò kemmu itié.

16 Ticuuti òò kpeté onìti nwe kuce, kòò na kètuke benitidièbè borè.

17 Wèè niité ke beé nho kpeti weè òò ndò nhò naati, yóu kòò dootitòu tuàkení kàa yà.

18 Kè di tãù tété dè bo na kèpaà ndikpànni, kèpate bekperíbè.

19 Bè cààrè wè òò nkpeñnìmu kèpèsté diheikperi, kè yekpàrè kpeñni ke pèsté dimátìkpetínni.

20 Nè onìti náànti mièke nke òò pietimè mudii, o nùu dii te kòò yo.

21 Onìti náànti bo nte kòò nfòu yoo tì nte kòò kú, wèè nànnè tináànti òò yóò yàmu de kó mucántimu.

22 Wèè pèté onitipòkù òò pèté diwèi ndi. Kuyie nkuu òò dòò mesàà.

23 Ocĩrì òò nnáá nke báammu kè tikpàti yiè nni nnáá nkè dè kpeñni.

24 Kòò nìti éropè sũ dè bo na kéntú o kó meyi. A népo mómmuò né pèstému a tebite.

19

1 Kàa cĩnni kàa borime wenni dè tũnè a bo ntúmè kuyèinkù ke náante siyààbisí.

2 Kàa í yé dèmarè dè í wenni, kàa dó kédòò dèmarè mecã nha òò dòò meyi mme.

3 Onìti yeintì tiì òò nte kòò cààrè o borime, kòò mièke ncóu nKuyie.

4 Tikpàti yiè nnérobè ð nsũũnkomu, kòo cĩri nérobèè ò yàtenè.

5 Bè ð ò í ònyóu wèè sóú nke náá nwè í yà dè, siyáábìsì yiè mme nyí yóó yenténè tiyěiti.

6 Bè ð nkrentimu wèè nìtì o ùkè, kè benitìbè bemou népo tu wèè pãã.

7 Ocĩri tebiì ð ò yetemu, kòo nérobèè ò sɪntenè, kòò dɔ ké bè béinnè ò báá bè yà.

8 Kaa totí a yèmmè a dɔ amáà ndi, wèè m̀̀ke mecii nkòò péú diwèi.

9 Bè ð ò í nyóu wèè náá nwè í yà dè, wèè náá nsiyáábìsì ò fétinko omáà ndi.

10 Kuyènkù í mannèmè kù bo mmakemè desààrè, kudaakù í me mmannè kù bo mbakémè bekpààtìbè.

11 Wèè cii weè nɔ nke ìku o mièke, ò bo yèmmè bè ò d̀̀ò m̀̀è yei, dèè ð ntú o kó diyètìrì.

12 Okpààti naupíé d̀̀onnè dicìrìcìrì kó feũntifè nfe, kòo sàà mboo ke d̀̀onnè tinémaàntì.

13 Debire dèè yei ndè cààri de cice yèmmè mme, onitipòkù wèè m̀̀ke yekpàrè kòò d̀̀onnè dinésimbàù d̀̀i d̀̀ou sáà.

14 Debire ð ð tieke de cice c̄f̄èt̄è nte nè o kperè, Kuyie nkuù me nh̄̄ ð da pã onitipòkù wèè cii.

15 Tit̄̄nnédíètì m̀̀ke mun̄̄nd̄̄mmú mmu, kè tik̄̄nnéyãàti yiè nk̄̄nnè dik̄̄nnì.

16 Wèè yie nyikuó ò ð nfò̀̀umu, wèè í dake o borime kpéi nkòò k̄.

17 Wèè pãã mbec̄̄rìbè ò pènni Kuyie nku, kè kù naa yóó dè nhò t̄̄́nnè.

18 Ntiè nha bire a kpaá m̀̀ke d̀̀i m̀̀nnì m̄̀f̄̀iè, a né báá dè kùò nè kemieke.

19 Kemiεke diekè yiè nhãã pétému δε κό tiyeti, kòò cààrè ò dò nkéyietímu, kàa ò yóu ò naa yóó dè yiému.

20 Kénté itié, cǔuté i kéciié.

21 Onìtì ã nyému o yèmmè miεke ò yóó dǔò tì, Kuyie ndó tì tii né ãã dǔò.

22 Wèè borimε wenni bè we ndó, a bo ntúmè ocĩrì dè tǔũnè a bo ntúmè oyáàbìsíkótì.

23 Kàa dé Kuyie nha pété mufòmму kédi kunaatí bá meyi mmamè báá da tuǎkení.

24 Otǔnnédíétì ãã baá dicabuu miεke nke, ò né báá na kéãnnè muciiè o nùù.

25 Poté tǔpǔtè yiè, kuyèinkù yóó ciitému, kpannè wèè mǎke meyèmmè kòo ciité.

26 Wèè cààrì o cice ke betì o yǎ, ò tu debíyεire nde dèè ãã ifei.

27 M birε, kàa í kémmú bè da náá ntì a yete mecii nkó itié nyi.

28 Siyáàbìsì yiè nhãã soutému kénáké wè í yà dè kécaàrè tibeéntì, kè meyi nnaati benitiyεibe.

29 Bè ãã fǔũmmu sipǔo yembè, képuotí tiyèintì.

20

1 Menàà ncií benitibè mbε, kè menakperímè cààrì onitì, wèè naá nkunaayǎǎkù wè í ciì.

2 Kòo kpààtì miεke peike ò ãã í ncáánnè dicirícirì dìi ũntí, wèè péikũnne okpààtì miεke ò dó kékũnté o fòmму mmu.

3 Kàa í kpanitì dè tu diyètìrì ndi, wèè miεke péikú mecǎã nhò tu kuyèinkù nku.

4 Otǔnnédíétì wèè í kuuti diyǎã, ditenwàà ò bo ndó kékǎũ kémánté.

5 Onitì yèmmè dò ntebinte tèè cũmpùrì tènte, mecii nyiè wèè bo na ké mè fei.

6 Bè nàámmu benìtìbè péu kó tinìtì kpéí, dè me nyóùmu a bo pétéme onìtì mómmuà.

7 Kòo nìtì borime wenni, kòò dòòrì dèè wenni ke ku, o bí ãã di diwèì ndi.

8 Kòo kpààtì kàrì dikpààtikàrì ke bo beké ò pànke ãã bantému oyeiwe.

9 We mbo na ke dò ò wènkùnnè o yèmmè ke ténke í màke meyi?

10 A bo mmàkemè sipotampeé sìdésì kè sì cǎá nkàa yé a sì beú dìi mǎnnì Kuyie nyí mè dó.

11 Kè debire borime yó nwenni bè pànke ãã mè yàmu de dǎòrìmè mièke.

12 Yeto yèè yonè, nè inuà nyìi wùónnè Kuyie nkuù dè dǎò dèdè.

13 Wèè nǎnnè inuà nhò naà nfedawanfè nfe, wèè ènni mecǎa nweè yo nke sànnè.

14 Odonti ò ntú dè í wenni, dè í wenni nwe, kè né ítóo késǎnte omáà.

15 Mesòò nnè medèi ndè sūmu péu, mecìi nkó tináǎntì tii né wenni ke pèéte demou.

16 Kàa í yé wèè da mǎkenè dibànni kòo tǎu yé nhò bo dì yietí, cǎutè o yaàbòrì kè dì nduó a borè a í ò yé mèè kpéí.

17 Muyáàbisidiì ò nnaatimu, ke né dente ke naá nyitǎá a nùu mièke.

18 Wèè kèrmú itié nweè nǎ nke dǎori dèmarè, kàa yóo kǎte dikpànni baatí mesàà.

19 Wèè wátìrì betǎbè ò dáanko disòrì kpeti nti, kenté wèè nùu yau.

20 Wèè sǎá nho cice nè o yǎ o fòmму bo ndònnè wèè fitìrè ku keyensùkè.

21 Kàa waà ntikpàtì mecãã mmecãã dikéémònnì tì ãã í ndèntenè mesàà.

22 Bá ndó ke fós mmeyei mbè da dòò mè, bóúté Kuyie nkè kù da deeté.

23 Kuyie nyí dó sipotampeé sidsì teyáàbìsìpotampete í wenni.

24 Kuyie nkuù ni onìtì naàcèi yetì dè, onìtì bo na kényé ò kàri kàà?

25 Dè tu meyei mme a bo sǎnté kébéinkoomè Kuyie nyìkè ke dò a bo kù dòò dèmarè, kàa yóó dǎúnnè dínùù Kuyie, totí a yèmmè.

26 Okpààtì wèè ciù ò ãã batemu bèè dǎòri meyei nké bè kpetínné bá mesémmè bá mbè nhò bonè.

27 Onìtì yèmmè meè dò nfitírè Kuyie nhò duó ndè kè dè bo nhò mí.

28 Okpààtì wèè tu onitisàù ke dǎòri timómmònti wèè kpàtì fííkú.

29 Muwērímu muù tu odapàà nkó kusārìkù, kè tiyùpéitì tu odakótì kòku.

30 Onitiyonkuwe kó mutie tú tiyēiti, kè kupààti taà nhonìtì yèmmè.

21

Meçiù nyiè bo nfòù mèè botí

1 Okpààtì yèmmè dǎnnè menie mme ke pũd Kuyie mmè dónè kèè bíékè.

2 Onìtì yèmmè ã ndò nho dǎòrìmè wennimu Kuyie, kuù né yé bá wè o yèmmè.

3 A bo ndǎòrìmè dèè wenni ke síé, Kuyie nde ndó, kè dè pēēté a bo kù fiémè iwũã.

4 Teròtè nè tefentè deè feinko benitiyeiβe kó meyei.

5 Wèè pĩ mmutõmmú nè tikõnyauti wèè pieti tikpàti, wèè dó mecãã nkòò naà nƒedawanfè.

6 Wèè waà ntikpàti nè siyáàbìsí dè í m̀ake mucõntimu dè kàrinè mukũũ mmu.

7 Onitiyeiwe yei mmèè ãõ ò kùò ke yé ò yetemè ò bo dõdõmè dèè sìé.

8 Onitiyeiwe tũ nkùù ce í wenni, kòo nitisàù borime wenni.

9 A bo mbomè difii ke kp̄enké dè tãũnè a bo nhānèmè onitipòkù yekp̄arè yìè.

10 Onitiyeiwe dó meyei mmè nè o yèmmè mem̄ou ò ãõ í ncĩè mbá o népo.

11 Kàa puotí t̄ep̄tè yìè nkuyè̀nkù ãõ ciitému, wèè m̀ake meyèmmè kòò yèútí mecii nnè itié mbè ò duó nyì mièke.

12 Kuyie ndó dèè wenni dènde, kù wùómmu dèè d̄õri benitiyibe c̄éí, ke bè tanǹnko meyei mmieke.

13 Kòo c̄iri kuò nkàa c̄íéké, a múnke naa bo nkuò nkè bè c̄íékému.

14 Dis̄rì kó dipā̀nni bónk̀nko kemieke, kè dipā̀nni dii bà́nné ke c̄ṹ diȳrì kè di k̀ù kemieke dièkè.

15 Onitisàù ã nd̄õri ikuó yèmmè kè dè ò naatimu, ke dõ nkuyonku onitiyeiwe borè.

16 Onitì wèè yóu mecii nkó kuce ò bo neinè becírìbè bàmbà.

17 Wèè dó kutenkù kó diwèi ò báá m̄õte o kp̄ere, wèè dó menàà nnè imaa nhò báá kparìkè.

18 Benitiyibe bèè í m̀ake bè tũ ndè bè bo yà meyei, besààbè í yóó yà m̀è.

19 A bo nhāmè t̄ed̄ontè ìnkè dè tãũnè a bo nhānèmè onitipòkù yekp̄arè yìè nwèè mièke péikú mecãã.

20 Meciì nyiè nweè m̀̀ke tikp̀̀tì nè desà̀rè o c̀̀f̀̀t̀̀t̀̀, k̀̀e kuyè̀nkù d̀̀e cà̀rì dem̀̀u.

21 Wèè d̀̀òrì d̀̀èè sié ke niti ò ò nf̀̀òù k̀̀ém̀̀ntem̀̀u k̀̀e b̀̀è ò d̀̀òrì mesà̀a nkoò dé.

22 Meciì nyiè mbo na k̀̀épi diheikperì b̀̀è bàa dì, k̀̀é̀p̀̀ntè be yèmm̀̀e do dò nd̀̀èè b̀̀è k̀̀ānk̀̀é.

23 Wèè ỳ̀é ò nàá nke túmu weè yennínè meyei.

24 Wèè m̀̀ke tep̀̀tè nè tefentè ò ò ndaú bet̀̀b̀̀è mbe k̀̀òo kperè dem̀̀u tu tefentè kperè.

25 Otònnédíétì ò ndè yàámmu dem̀̀u ke yàa kúnè, ke ỳ̀é o ǹ̀ùtè í dómè ke p̀̀ĩ mmutòmmú.

26 Wenwe ò ndè dóm̀̀u dem̀̀u, k̀̀òo nitisà̀u yie ní p̀̀ā ke báá súó nd̀̀emarè omáà.

27 Kuyie nyí d̀̀ó benitiyeibe kó yep̀̀ārè, b̀̀è yè p̀̀ānnè meyèmm̀̀e yeime mme.

28 Wèè sou nke náá nhò í yà dè ò í yóó nhā ke bo. Wèè k̀̀ém̀̀m̀̀ú tináàntì weè m̀̀ke ò nàá ntì sáà.

29 Onitiyeiwe ò ntá omáà ndi k̀̀òo nitisà̀u t̀̀nni o f̀̀õmmu mesà̀a.

30 Onitì í m̀̀ke meciì mmamè yoo meyèmm̀̀e mamè yoo iyentotí mai Kuyie mborè.

31 Bè daati tesāntè yekōnke dikp̀̀ānnì k̀̀p̀̀éí nke, Kuyie nkuù né ò nte k̀̀āa na a dootit̀̀u.

22

1 Kuyetifeitoo t̀̀ũnèmu tikp̀̀tì, k̀̀e benit̀̀b̀̀è da d̀̀ó d̀̀e p̀̀ḕt̀̀é mesoò nnè idíítì.

2 Okp̀̀ā̀tì nè oc̀̀rì d̀̀e ẁ̀m̀̀mu, Kuyie nkuù b̀̀è d̀̀ò b̀̀edé.

3 Wèè dàke ò ò ò yaní meyei nkésorimu. Wèè í dake k̀̀òo nké́róo k̀̀e m̀̀e ò p̀̀ĩ.

4 Wèè kékùnnε omáà o kó mucóntimu tú ò bo ndémè Kuyie, ke mǎke o kperε, ke mǎke diyètiri nè mufòmму.

5 Ipo nè timáti deè dii onitiyeiwe kó kuce miεke, wèè dó o fòmму ò báá kù tǔnnε.

6 Benke debire kuce sàakù de kpaá be ndii mǎnni, de bo kóté de báá kù yóu.

7 Tikpàti yiè nhō mbakému ocīri kè dibànni yiè nnaà nho banteu kó kudaakù.

8 Wèè buátí deè í wenni ò ǎǎ kǎũ meyei mme, ò wērímú ò do dǎori mmù meyei nkè mùu deè.

9 Wèè niti ò yàu mesàa mme ke yé ò totírínèmè becīribè o kperε.

10 Beti tefenté yiè nkè yekpàrè nè kutoweku nè mesenkùmè kè deè deè.

11 Wèè dó timómman̄ti ke mǎke tináānsààti weè dàpúnè okpààti.

12 Kuyie nkānkému mecii nyembè, ke yetíri benitiyeibe náānti.

13 Otānnédíétì ǎǎ yī dicìrìcìrì dii bo kuce, kòò yèroo di bo ò pī.

14 Onitipòkù wèè dǎuti dǎutinè benitidaabè náānti dò ndifòtìri cūmpuri ndi, Kuyie nyete wè weè ǎǎ do di miεke.

15 Debire ǎ mmǎke mewáátéyèmmè mme, kunasāā kuù ǎǎ mè deite.

16 Wèè fēũnko ocīri wè ò kpàrikùnkomu, wèè pāā nhokpààti ò cīrikùnko omáà ndi.

Mecii nkó tináānti

17 Kénté mesàa nkékeè mecii nyiè nkó tináānti. Daate n da náá nti kpéi kè n da tuo mmecii. 18 A mè ānné a yèmmè kè de nda naati kàa mmè yē sáā. 19 N dó a yié nha Yiè nKuyie nku, deè te kè n yóó tì nda

tié nyíe. ²⁰ N da wàri itié nsipísitàāti ndi nè yetannò a dò nkétotí dèè ìnkè a yèmmè kébanté timómmṁnti.

²¹ Kè bè da tō nkàa wētení á náké timómmṁnti.

²² A báá yà ocīri cīnnimè kéfiete o kperε, a báá fēū nhosénniwè tibeénti borè. ²³ Kuyie nkuù yóó kpà mbe kpéi nkékuo bèè fèke be kperε.

²⁴ A bá nnaatinè kemieke yiè, a báá neinè onitiy-onkuwe, ²⁵ a yàà bo bè teeté kéta timatì mieke.

²⁶ A báá béi nképoté a nùtè ketenkè ke dà a bo yietí otòu kó dibànni. ²⁷ Kàa yī memme ke í na ke yietí bè bo fietε a dóù.

²⁸ A báá tuo nha yembè dǎú ndi tǎri be bàtè mǎnku.

²⁹ Kòo niti yé o tōmmú mesàà bekpààtibè beè òò ò tùóté ò òò í ntú sǎntíke kou.

23

¹ Kàa wēñnè onitidiεwè kè di yo, á dǎò meyoðmmè nè dèè ìkú a ìkè. ² Bá kàa pitiri deυ, di ke kūnné. ³ Bá nyáá mmudiì wennimè kényīεke a bo minnémè, kè de yèmmè bè dó ke da dímu.

⁴ Bá mbetì tikpàti, keté ke bá ntoti a yèmmè de bíékè. ⁵ A bo nkpaá ke mu nyí yà idíití kè ì pēētému. Idíití do nyi ã ifièti nyi ke puù ke dētírí keīnkè fetúúfε kōme.

⁶ A báá wēnnénè meyèmmè yeime yiè nkè di di o dii, bá ndake o diiti wenniku kpéi. ⁷ Ò yó ndǎari ke dò nhò da dǎmu ke tú: Di kényà, ke né da dónè meyei. ⁸ A bo dentenè a bo tì tǎmè, kàa do náá ntii náaħnati yei detetirè.

⁹ Báá náké kuyeìnkù a kó tináaħsàdàti kù í yóó tì pēnsirì.

10 A báá tuo tebàtè mànkú kó ditári, báá ta deçiribire kpete miεke. 11 Wèè kpà mbe kpéi nhò kpeñnìmu, wèè yóó da kpannè be kpéi.

12 Duó nha yèmmè bè da tié nyì tié, kékénté mesàà kè bè da tuo meçii.

13 Báá yóu a bo puotímè a bire, kunasáã í yóó dè kùò. 14 Kunasáã pètìnke yóó dè deeténè mukũũ mu.

Onìti tiémmè o bire

15 M bire, kàa cii dè yó nni nnaatimu. 16 Dè bo n narike mediè mmóm̄mm̄mm̄ kè nsà kàa naá timóm̄mm̄nti.

17 A báá teeté benitiyeibe, ndé Kuyie nsáã. 18 Mèmmè dè bo nda naatimè a borime miεke, kàa yà a dó dè demòu.

19 M bire, kénté n yè mmù kéciité, kètũnne kuce kusààkù. 20 Bá nneitinè benaayààbè nè bemancáàmbè. 21 Benaaayààbè nè bemancáàmbè bè taà tidawanti miεke nke, kè tikõncééti yiè ndaati tiyaàcítì.

22 Nkémmú a cice kpeti ke yé wèè da temè. Báá senkèrì a yõ ò kòté mèè kpéi. 23 Wammú timóm̄mm̄nti nè meyèmmè nè itié nè meçii, kàa dè mòðte, a bá ndè cààri. 24 Kòo nìti peité onitisàù dè ã nhò naatimu. Wèè peité meçii nyiè koò nyànkunè diwèi. 25 Duó nde kó kuyeñnaatí a cice nè a yõ duó mbe de kó diwèi.

26 M bire, n duó nha yèmmè kéntũ n dòmmè nè diwèi. 27 Nyé ke dò nhonitipòkù wèè dauti dautinè benitidaabè nè otòu pokù, bè dònnè difòtìrì cũmpuri ndi, tebinte tèè pèũ, 28 ke ã ndí benitibè benitikòùbè kōme ke càke benitibè péu fòmmu.

Kunaàyàkémúónkù ò ndòmmè

²⁹ Mesémmè yiè ntu we? We ntu idebli yiè? We nkpràntì sáà? We mbeeti o kpeti benitibè? We ncóú tiyěiti detetirè? We nwúó tinonwũsiti? ³⁰ Wèè òò í nylé wènwè menàà mborè, wèè nonnè menàà nkperímè. ³¹ A báá yóu kè menàà nkó kuwũòkù da soute mè mìetimè febòòfè mieke. Mè yó ntati a ní ke wɛetimu, ³² ke né taroo ke da dɔnté fɛwààfè kɔme, didautiri kɔme. ³³ Kàa nuò nkɔ̀ɔ̀ɔ̀, kàa yèmmèe kàkè nè a náàntì. ³⁴ Kàa ndò nha duò dààmèèrì ìnkè ke kari bàtòò kó kudóú ìnkè kè dè sànti ke da kóònkò. ³⁵ Fòò ò nnáá nke tú: Bè m puotí ke n kòute bá dè í n yonke, n keté ke í dake, kè nh ènte diì mònni m bo wète kèyà.

24*Mecii nyiè nè onitiyeiwe*

¹ Báá teeté benitiyeibe, bá mbè neitinè. ² Bè dó kéndòòri meyei mme ke náá mmeè kpeti máà.

³ Nè mecii mme bè maàmè tɛɛfètè, mecii mmeè ò nte kè tè nkpeñni. ⁴ Nè mecii mme bè òò píemmè yebuò tikpàti tisààti tìi wenni.

⁵ Wèè cii weè mòke muwèrímú, wèè cii weè kpeti dèúkú. ⁶ Wèè bàátí mesàà nweè òò na mudòò, wèè mòke bèè ò duò nyitié nkè bè sũ weè nò ndikpànni.

⁷ Mecii nkó tináàntì pèètému kuyèinkù wèrímú, dèè te kè bè tii nke náá nkù ncíéké.

⁸ Wèè wanti meyei nsáà bè we ntu meyei ncice.

⁹ Kuyèinkù yentotí tú iyeyi nyi, bè í dó kèyà tepòtè yiè fenònfè.

¹⁰ Kè mehárìimè tùòkení kàa bonke a do í kpeñni.

¹¹ Dɛɛtè bè dó kèkuò bè, bè dèri bè ke kòrinè mukòù, dɛɛtè be. ¹² Kàa yĩ a do í yé, Kuyie nkuu wúómmu,

kunku yému a yèmmè, kù da wúómmu, kuù bekùnè bá wè o tōmmú dòmmè.

¹³ M bire, nyo mmècekùò, mè teénnèmu ke naati.

¹⁴ Nyé ke dò mmeciì nwennimu a fòmmu kpéi kàa mè pètè meborime bá nda yóunè, kàa yà a dó dè.

¹⁵ Báá dòò onitiyeiwe kōme kēpante onitisàù cīètè ò bo tè. ¹⁶ Onitisàù bo na kédò kuce mèyiekè ke baa nyiitimu, kòo nitiyeiwe ta mehàárìmè mieke dè dèèmu.

¹⁷ Kàa dootitòù do dè báá da narike, kòò bèté, diwèi báá da pī, ¹⁸ Kuyie nyàà borè yà kè dèe kù yonke bá kù ténke báá ò dòò meyei.

¹⁹ Bá nhēñnè benitiyeibe, báá teeté meyei ndòòribè. ²⁰ Benitiyeibe í baa dèmarè deyìkè, be fòmmu yóó kúmu fitírè kōme.

²¹ M bire, ndé Kuyie nnè okpààti, báá taunnè bèè dó kéceete demòu. ²² Meyei nyóó bè tūòkenímu bàmbà, òmòu me nyí yé be yēiti yó mmamè.

Meciì nyiè dò nkénnáá nti

²³ Nte meciì nkó tináaṅti teti, dè í wenni a bo mbekùmè ke mōke mebatimè. ²⁴ Kòo beénti mòu kòóné oyeiwe, ibotí nè benitibè de mieke ò nhò péìmu. ²⁵ Kàa kpannè oyeiwe dè wennimu, ò òò pètè mesàà mmè kédì diwèi.

²⁶ Kàa tēñné otòù timómmṅnti, dèè benkú a ò dómè.

²⁷ Bá ntu a bo maá teçīètè ke í tūnte a tōmmú ditowàà kōmu, ke í kùúti kupaku.

²⁸ Báá sánté kénnáá a kou kpéi ndetetirè, a dó kénaá nsiyáàbisí yiè nweà? ²⁹ Báá yī ò n dòò mie nkè m bo ò fòó, m bo ò tēñné ò n dòò tì.

Otōnnédiéti borime

³⁰ M pēēté diyie mari otōnnédíétì mǎu paku, kuyèinkù makù paku, ³¹ tisāmpotì nè timúsīntì kè dè dàátì kupaku, kuduotì kùù fité o paku kè kù do. ³² Kè nní ndè wùó nkétotì n yèmmè kè dè m benke mecii mmamè: ³³ Kàa tu m bo duó sàm̀pó, m bo ũũnko sàm̀pó, kéom̀pè sàm̀pó, ³⁴ a bo nyóó daate kè tidawantì da ìkú, kè dikònni da dééte oyúókù kōme.

25

¹ Nte Sodomǎ kotinò teyè Sudaa kóo kpààtì Eskiasi kǎbe wàri yè.

Yekotinò yebotí yebotí

² Dè tu Kuyie nkó disānni ndi kù bo sǎnnemè dèmarè ke tú bekpààtibè kperi bè bo wénnímè dèmarè mesàà.

³ Ti í yé mèè botí keĩnkè youtimè māmè, nè ketenkè cūmpume mamè ti í me nyé bekpààtibè yèmmè.

⁴ Ũté mesǎ meyǒ̀̀ nkè mèe wenke, wèè dǎ̀̀ri tisātì kòo na ke mè dǎ̀̀nè dèmarè sààrè. ⁵ Deite onitiyeiwe okpààtì také kè timómmǎntii kpénkùnnè o kpàtì.

⁶ Bá ndéúkùnkò amáà okpààtì ìkè, bá mbeúnè amáà benitidièbè. ⁷ Bè bo da deemmè deè tǎ̀̀nè bè bo da kékkummè onitidièwè ìkè.

⁸ Bá ncǎ̀ a bo yúmè tibeéntì kè dè yèmmè a yu wè bo beé nho kpèti kàa sīnte.

⁹ Kàa mǎkenè a kou timatì a ò yà kè dí tì tǎ̀̀nte, a né báá náké otǎ̀ kó disǎ̀ri kpèti, ¹⁰ ò yàà bo ti kèèmmè ke da sǎmmú kàa mǎnté dè yīmè kè tì yènnì a nùù.

¹¹ Tináǎ̀ntì tìi b́i nke wenni tì dǎ̀̀nnè kusǎ̀rikù sààkù nku, bè dà̀ri kù mesǎ nnè timatì péitì.

12 Μεσιì nyiè mbéi ntùì náànti dònne mubierimámáá mmu nè mesooffimme wèè tì yie nho borè.

13 Μενέbuo ndòmmè kuyiìnkù mònni ke kpènkùngo onitì, ditōnni sààri me ndò nwèè di tō nho borè.

14 Wèè pèèri o kperε ò dònne kuyaakù nku nè tiweticitì tìì í yóó ní.

15 Wèè màκε meminnímè ò bo na kéceete okpààti yèmmè kè tináànnaati taà onitì nè o kũò.

16 Kàa yà mecekùò ndi kébenné, kàa tonté a yàà bo mè tó. 17 Bá ncãã a cēperεtitòu cīētè ò yàà bo da pè nke da sīntenè.

18 Onitì wèè náà nhotòu kó meyei nhò dònne didùri ndi nè disiè nè dipencòu.

19 Kàa yèmmè naatinè onitiyeiwe, meháàrimè yiè, dè ã nda dònne a cáànnè dinìnni dìi keuté dìndi, ke cómmúnè kutààku kùu kpreutí.

20 Kàa diè mmeyencaàrimè yiè ndè dònne a dàtè o yaàbòri ndi muséé mmònni, ke ānné o mōnne metekāā.

21 Kè dikònni bo a dootitòu, duó nwe kòo di, kè sinéyēī ò bo, duó nwe kòo yā. 22 Kàa dōòri memme a cou yehāākūō nye o yuu ïnkè, kè Kuyie nyóó dè nda yietí.

23 Kubakù yóu kó kuyaakù touní fetaafè nfe, kè siyáàbìsì ce nkemieke.

24 A bo mbomè difii ke kpēnké dè tōūnèmu a bo nhānnèmmè onitipòkù yekpàrè yiè.

25 Tináànnaati tìi yènni dedétirè tì dònne menébuo mme ke bónkùngo kuní.

26 Onitisàu wèè yóu kè beyeibe ò souté ò dònne tebinte nte yoo dinébòri dìi kó menie ncàke.

27 Dè í wenni a bo dimè mecekùò mmèdiè, yoo a bo ndómè disānni mēdiè.

28 Onitì wèè í pīi nho mieke ò dōnnè dihei dīi í baa dīndi dimāà.

26

Ti bo nfòùnè mēè botí nē tiyèinti

1 Kè di duó nkuyèinkù diyetidieri, dè dōnnè muséé mmu kuyèinkù mōnni ke dō fetaafe dididèi mōnni.

2 Ināribí puti mēè botí nē sikipāncéndéi, mēè botí nku meyei mmèè í mōke mē tukú nē mù mē í pīimmè òmòù.

3 Didáù bo tesāntè kpéi nke kè tisāmmānti bo sāmmarímú kpéi, kè tedabēetè bo kuyèinkù ĩnkè kpéi.

4 A báá tēnné kuyèinkù tiyèinnāantì, a yàà bo kù naānnè. 5 Tēnné kuyèinkù dè dō nha kù tēnné ti ku yèmmè yàà bo ndò nkù ciì.

6 Wèè tō nkuyèinkù nē tināantì, ò kèké o tààke nyi ke waà nhomāà kunaupíé.

7 Kuhòukù tààke dōmmè ke kra muwērimú, kuyèinkù kó dikotinùù mē ndò.

8 Kàa sāntè kuyèinkù dè dōnnè a bou ditāri ndi mutāntēnditīmù.

9 Kupo ãã kũũ kunaàyàkémuónkù kè dè ndōmmè, dikotinùù mē ndò kuyèinkù nùù mieke.

10 Okpàati wèè sōnté ke tóu tiyèinti mutōmmú, ò càari benitibè bēməu ndi.

11 Temòtè ãã tō mēè botí kēwēte kēdi, kuyèinkù mē nkónni deyèinkpēre.

12 Kàa yà òmòù kòo yèmmè dō nhò ciì, a nyé ke tú kuyèinkù kōmē ò tōñnēmu.

Otōnnédiéti borime tēmè

13 Otōnnédiéti wèè ãã yĩ kè n yè dicirícìrì bo m pĩ nkuce, kumuntũnkù kuù bo kuce.

14 Dicàù firì di mátì ñnkè nke, kòo tōnnédiéti pènni o dóù ñnkè.

15 Otōnnédiéti ãã wéĩté mucie kè dèe ò yonkemu ò bo mù kòtemmè o nùù.

16 Otōnnédiéti yèmmè dò nhò ciimu ke pèéte mecii nyembè bèyiekè bèè tēñnìnkò tináàntì kè dè wenni.

Yekotinò yebotí yebotí

17 Kàa ta dikpànni dìì í tú a kperi, dè dōnnè temotè bo mpēnkémè mme kàa pĩ nte yóú.

18 Kuwáátíkù kuù bōmmù yehāātīre, ke tāũ ipie nke kòù. 19 Onìti wèè souté otòù ke dèè ke tú ò do wántí, o kperre me ndò.

20 Kè idéi dèè muhāá nhōó kúmu, kè benáàntòubè dèè yekpàrè dèèmu.

21 Wèè ce nyekpàrè ò dōnnè yekūō nyèè còú nyènyè muhāá, idéi ìì còú mmuhāá.

22 Onáàntòutì náàntì dōnnè mucékòyuo mmu, ke wèeti ke cuutoo tipòutì mièke.

23 Tináàntàti nè meyèmmè yeime, dōnnè mesòò sīmmè mme bè dàrimè tiyaamatì ñnkè.

24 Wèè mòke mepómme ò ãã mè sōnne o mièke nke kénnaá nsiyáàbìsí. 25 Kòò nàá ntináànsààti a báá yie, ke yé tìì bo o yèmmè mièke tì í wennimè. 26 Ò ãã namu kēsōnne o pómme, kè dè né mboní kè benitibè bemòuu banté o yonku.

27 Wèè keù difòtìrì wèè duò di mièke, kè ditári yàkù wèè dì bienko.

28 Kàa nàá nhotòù kpéi ndetetirè a ò nīmmu, wèè mòke meyèmmè mèdémè ò buòmmu.

27

¹ A yèmmè bá nnaatinè nankε, a í yé tìi yóó tuakení yíε.

² Yóu kè betabè bεè da sǎnte, bá nsǎntí amáà. Opòò weè da sǎnte dè bá ntu a mómmu.

³ Ditári cǎèmu kè mubirímú cǎè, kè kuyεinkù naupíε cǎè ke pǎēté memme.

⁴ Kuyonku sǐmmu ke kunaupíε yóu, we nné bo dáátí kécómmú mepómmè ìkè?

⁵ Kòo nìti da kpannè a ìkè, dè tǔñè ò bo nda dómè kè dè sòri.

⁶ Kàa népo da kpannè dè tu a kó mesàà mme, kàa dootitòu da ɔrí dè tu a kó meyi mme.

⁷ Wèè di ke sànnè nweè nàù mecekùò, dikònni bo wè bá dèè tii dè ò nhò naatimu.

⁸ Wèè yè o εi ke centi centi ò dònne tenòtè nte tèè dèténè te yǎnti.

⁹ Mekɔpempemmè nè tùdààrí dè naati meyèmmè mme kè kunéponaatí pǎēté a bo ntámè amáà.

¹⁰ A báá yóu a népobè, a me mbáá yóu a cice népobè, kè meháárímè da tùòke a báá kɔte a tebite borè, a cǎpɛetitòu tǔñèmu a tebite tèè dètiri.

¹¹ M birε, ncii kénárikunko n yèmmè, ke n ní na kéténné bèè n sɛnku tináànti.

¹² Mecii nyiè nhòò yàní meyi nkésɔrimu kè kuyεinkù nkéróo kè mèε kù pǐ.

¹³ Kàa í yé wèè da mɔkenè dibànni kòo tòu yé nhò bo dì yietí, còutè o yaàbòri kè dì nduó a borè a í ò yé mèè kpéi.

¹⁴ Kàa dɔu nha kou mekperímè dikũnweñni, de kó mudɔummu ò ndò ndisáànni ndi o kpéi.

15 Onitipòkù yekparè yiè dònne fetaafè ã ñi kè yèè nésĩmbakè ndóú yènye sáã. 16 Wèè bo na kèpikú kuyaaakù yoo mekùò mmèè yìète, weè bo na kèpĩ nde kóo nitipòkù.

17 Timátì sũmè titetì, meè botí nku onitì tũnnimè otòu yèmmè.

18 Wèè piénko mutie weè càá mmu be. Wèè yàrí wèè ò baké mutõmmú kòò pieti mesàà.

19 A ã síéké meniè nkéyà mèè botí a ìikè, otòu ã me nyà a yèmmè kè dèe ò teennè.

20 Kudònkù í diè mmèè botí becírìbè, onitì í me ndiè nhò dó dè.

21 Bè yáúnè muháá mmu mesòò nnè timátì péitì, bè ã banté onitì dòmmè nè bè náà nti nti o kpéí.

22 Kàa ti kuyèinkù dituò medibii kõme a báá na ke kù yàtenè ku yeintì.

23 Ndake a wũõ kpéí nkè ì taà. 24 Onitì ã ñi mmòkemè o kperè sáã, tikpàtì ã ñi mmè nsòké sáã.

25 Kè timútì dèè kè tipàntì mu nyí yènní, kèĩ yetārè ñnkè kpèti kénkémmúnè tipàntì bo yènnimè. 26 Bè ã kèĩ tipecitì kéduòkenè tiyààtì nti, ke fíté yebòdakè kédonnè depaa. 27 A bõmiè nyó nda sànnèmu, kàa piínè a cĩètè nè a tãmbè.

28

1 Wèè dòò meyei nhò ã ncokùmu bá òmòu í ò bètì, wèè í dòò dèmarè kòò màke dikõmbùò dicìricìri kõme.

2 Kè dihei í wè ndinùu bekpààtibè beè ã sũ, kòo kpààtì cii ke yé dèmarè weè kpàtì ã mònte.

3 Fekpààtidawanfè fèè fèũnko becìribè fè dònne fetaafè nfe fèè sũ nke kùò tidiitì.

⁴ Bèè yete Kuyie nkuó be sántí benitiyibe mbe, bèè ì yíé nkè bè miéke péi benitiyibe.

⁵ Benitiyibe í yé dèè ci bèè dó Kuyie mbeè dè yé demou.

⁶ Kàa kra a kperε, kàa borimε wenni dè tũnè a bo mmakemè tikpàti kè mè sī.

⁷ Wèè yie nKuyie nkó ikuó ò tu debísààrè nde, wèè neitinè bèè borimε í wenni kòò ãà ò cicε ifei.

⁸ Wèè pènni idíítí kè bè bo nhò yietì ke nɔnku, wèè nìti ke pãã beçrìbè, weè ðð tieke de yìè nkó tikpàti.

⁹ Wèè í dó kékeè Kuyie nkuó, Kuyie nhðð í nkèè de yìè nkó mubáammu.

¹⁰ Wèè fétìnko benitisààbè ò bo do ò keú dìi fòtìrì miéke. Benitisààbè biε me mpèú mesàà mme.

¹¹ Wèè màke o kperε o yèmmè ð ndò nhò ciimu, ocīrì wèè cii kòò né ò daú.

¹² Kòò nitisàù baaté dè ð nnaatimu benitìbè, kòò yeiwe baaté bè nsòti.

¹³ Wèè sòrì o yei nhò í yau mesàà mmamè, wèè mè dáa nke mè yóu, Kuyie nwe cīnko.

¹⁴ Dè nnaati wèè dé ò bo dòòmè meyei, wèè to kpeñni weè duò meyei mmieke.

¹⁵ Onitiyonkuwe wèè baké beçrìbè ò dònne dicirìcìrì ndi dìi pèú, kumuntũnkù kùù dó kèpī.

¹⁶ Kukpààtiyèinkù fēũnko benitìbè mbe, wèè í dó ticuuti kòò kpàti m̀nni.

¹⁷ Wèè kùò onitì weè ð ncooti ke bií tannè kufōti bá bè í ò cònné.

¹⁸ Wèè borimε wenni weè coorí, wèè tũ nyicε idéi kòò duò.

¹⁹ Wèè kuuti ketenkè weè yo nke sànnè, wèè s̀h́té ke bo kòò nsànnè tidawantì.

20 Onitisàù weè pieti mesàà, wèè dó kékparikè mecãã kè meyei nhò tùòkù.

21 Dè í wenni a bo mbaàtìmè benitìbè nè memme kòo niti ò na kédòò meyei mudii sámprómù kpéí.

22 Wèè dó kékparikè mecãã nweè ò mbetì tikpàtì bá ò í yé ke dò ntidawantì bo ò do.

23 Wèè nàké onitì o caàrìmè bè ò dentè ke we nsàntè kèpèéte wèè ò kpenti.

24 Wèè yùúkú o cice nè o yò ke tú dè í tú meyei, nhò í cáánnè onitikòtì.

25 Onitì wèè dó demou ò ce nyekpàrè nye, wèè dó Kuyie nkòò màke demou.

26 Wèè tá omáà ò tu kuyeinkù nku, wèè cii kòò coorí.

27 Wèè pãã mbecĩribè wè í mónnì dèmarè, wèè nòutè tèĩ kòò yàu meyei.

28 Kòo nitiyeiwe baaté, benitìbè ò nsòrimu, kòò ku besààbè sũ.

29

1 Bè tié nwè kòò yete, ò bo do mecãã bá bè báá na kòò tàa.

2 Kè benitisààbè sũ dè ò nnaatimu kubotí, kòo yeiwe baaté dè mbè yòu.

3 Wèè cii dè ò nnaatimu o cice, wèè kòrì benitipòbè bèè dauti dautinè benitidaabè borè kòò cààri o kperè.

4 Okpààtì wèè bekù weti weti weè kpàtì ò nfííkú, wèè còú tìcuuti kòò tì buò.

5 Wèè kpenti o kou ò dii omáà ndi timátì.

6 Benitiyibe yei ndò ntímátì nti ke bè pĩ, kè besààbè yànkù nè diwèi.

7 Onitisàù yému ocĩrì kpéí, oyeiwe yie me nyí màke de kó meyèmmè.

8 Sípṳṳ yembè beè kònnìnko benitibè, kè besààbè bónkùngo kunaupíé.

9 Kè meciì nyiè mmòkenè kuyèinkù tìmatì, kòo mièke peike yoo ò daú bè í yóó narike.

10 Benitikàbè nìmmu onitisàù, kè besààbè ò dó.

11 Kuyèinkù kuù feinko ku yèmmè, kè meciì nyiè nyĩkú omáà.

12 Kòo kpààtì yié nsiyáàbìsì o tũmbè ãṳ naá mbeyeiɓe mbe.

13 Oyeiwe nè osénniwè bè wē ndè bo dèmáà ndi, Kuyie nkuù kpetírí bá wè kó inuṳ.

14 Okpààtì wèè bekùnè beçĩrìbè kè dè wenni o kpàtì ò nfííkúmu sãã.

15 Kunasãã nè itié ndèè duò mmeciì, bè yóu dèè birè kè dè dòòri dè dómè dè ãã de yṳ nwe ifei.

16 Kè beyeiɓe sũũ mmeyei mmèè ãṳ sũũ, bè né yóó duómu, kè besààbè nwúó.

17 Tié nha birè kè dè da om̀p̀unne ke nárík̀unne a yèmmè.

18 Kè Kuyie mpããnáàntì náam̀bè í bo kubotí ãṳ í nyé kù co kè, dè nnaati wèè yié nKuyie nkuó.

19 Bè í tiè nkudaakù nè tináàntì, kù yóó keèmu kù me mbáá yie.

20 Kàa yà wèè nàá nke í yé ò tu mù, a nyé ke tú kuyèinkù kōme ò tũ̀nèmu.

21 Kàa cùu nhotõntì nè o bíkém̀bèntì o yèmmè ò ndò nhò tu tẽçĩtè birè nde.

22 Kemieke yie nce nyekpàrè nyè kòo nitiyonkuwe d̄̄ori meyi péu.

23 Tẽp̀tè kék̀unkomu te yie, wèè kék̀unko omáà kòò pietì diyètìrì.

24 Wèè wěínè oyúókù ò cààri omáà ndi, ò yému meyei mmèè ò bàà, ò né í dọ ké mè dáa.

25 Kàa yàte onìtì dè tu didíìntàrí ndi, wèè duó nhomáà Kuyie, kù we nkānké.

26 Bá wè ò ɔ ndó kénnaatinè wèè ò baké wènwe, Kuyie nkuù né bekùnè bá wè.

27 Benitiyeibe níímmu besààbè kè besààbè níí mbeyeibe.

30

Akuu kó tináàntì

1 Akuu Sakee bire nàké tìi náàntì Itiyeedi nè Ukaadi.

2 N tú kuyèinkù nku ke pēēté benitìbè bemou, n yí mọke meniticìi.

3 N yí mọke meciì n né mọkemu meciì mmèè bo nte kè n yǐtè Kuyie.

4 We ndèke kēīnkè ke wētēnì?
We mpíkú kuyaaakù nè o nòutè?
We mpōũ mmenie nnè kuyààkù?
We nhānné itemmānke?
De yiè nyètìrì tu ba?
O bire kperi tú ba? N nàké ti.

5 Kuyie nnàké tì timou tu timómman̄nti nti, kuù kānké bèè bo ku bo dè kudapikù kōme. 6 Báá yíe tìmatì ku náàntì mieke, kù yàà bo da kpetinné kébenke a tùmè siyààbìsì yiè.

7 Kuyie, n da móú dèmarè dèdèrè nde n fòmmu mieke, báá dè nni nyetenè. 8 N dētinnè siyààbìsì, nè meciimmè, a báá yóu kè n dọke naá nfedawanfè yoo n dọke kparikè, nni nduò m bo nyo mù ke fòunè.

9 Kè n dọke kparikè n yàà bo da yete ke dọ: We ntu

Kuyie? Kè mme n dòke naá nƒedawanfè n yàà bo yúúkú kécake a yètìrì.

10 Bá nwátìrì otōntì wèè ò duó mmutōmmú ò ìikè ò yàà bo da bōnté kusīnkù kàa tō meyi.

11 Bè̄mabè bomu ke sǎǎ mbe cicebè bá bè í náá mbe yōbè kó mesàà.

12 Bè̄mabè bomu kè be yèmmè dò mbè wenni kè bè né ã meyṑ.

13 Kè betòbè bo ke senku benìtìbè ke bè séenko inu.

14 Bè̄mabè bomu kè be nì ndò ntiseuti, kè be yèi ndò nyese, ke kòu besénnìbè, ke deu becīrìbè.

Dèè yóu mubantímù

15 Bè̄mabè bomu ke ò ntú: M pǎ, m pǎ. Bè dōnnè inacákpei nyi ke yǎǎ mbetòbè yīi, dèmarè bo dètāāti ndi dèè ò̄ ò̄ í nsànnè, kè de naannè bo dèè í diè.

16 Kudōnkù nè tehǎũnte,
nè ketenkè kèè í diè mmenie,
nè muhǎǎ mmùù còú nke í diè.

17 Kòo nìtì sǎǎ nho cice, ke sènkèrì o yō, yebankete yeè yóó doké o nu, kè itúúkè ò càáké.

18 Dèmarè bo dètāāti ndi dèè pēēté n ciì, dè̀nàà ndi ketíke n yí na ke banté dè:

19 Fetúúfè kó kuce keīnkè,
fèwààfè kòku ditári ìnkè,
bàtòò ce dàméèrì mièke,
dèè yū̀ ò̄ nhonitidò̀ osapàà mbíékè.

20 Nte onitipòkù wèè dōuti dōutinè benitidaabè o borime dōmmè, ò ò̄ di kédeè kéūtè o nùù ndi ke dò ò í dṑ meyi mmamè.

21 Dèmarè bo dètããti ndi benitìbè kãm̀b̀ù`àti duò dè ke dò nketenkè ò` aámè, dè bo dènà`à ndi ketíke ketenkè yìèkù dè.

22 Kudaakù bo naámmè okpà`àti nè kuyèinkù kùù yo nke sànnè,

23 nè tepodòntè bo nyerímè

nè kunitipodaakù bo cəutémè océ`pokù fòtìrì.

24 Desíntékpere bo titòntì tìnà`à ndi ketenkè ìnkè, dèè kè`nì kè de cii nné deu.

25 Sikè`ũ sii kpa muwèrímú, ke né ò` wa`á nsi diiti kudisèikù m̀nnì.

26 Nè yeyù yèè kpa muwèrímú ke né keù ye fòti yetārè mièke.

27 Nè fecofe fèè í m̀ke okpà`àti ke ò` yè yetìrè yetìrè.

28 Nè yem̀anke a bo na kèpì nyè nè a nò`utè kè ye né ã sikipà`àtìcèi mièke.

29 Denennè bo dètããti ndi, dènà`à ndi ketíke dèè cèmmu wenni.

30 Dicìrìcìrì dikpá`à kóo kpà`àti dìi í dé ò`m̀òù,

31 nè tekpà`rìsàntè,

nè dibò`dà`à,

nè okpà`àti wèè neínè o ã`p̀ò`mbè.

32 Kàa m̀ke teyèinfentè nte ke fontí, ke banté, pì nha nùù. 33 Kàa poké menaamiè mena`nkù`dè mèè ò` yènnì, kàa poté dí`nnì meyì mèè ò` yènnì, kàa mièke yènnì a ò` cé nyekpà`rè nye.

31

Bè tiém̀mè Demmuyèeri

1 Okpà`àti Demmuyèeri yò ò` tié nyù tié.

2 A tú m bire nde, m bire móm̀m̀nnè, kénté n tié. 3 Báa yóu kè benitipò`bèè di a wèrímú, báa tũnne bèè fètinko bekpà`àtìbè be kó kuce. 4 Demmuyèeri,

bekpààtìbè nè bèè baké bè í dò nké nyò mmenaà kperímè. ⁵ Bè yàà bo muó nkéyè nyikuó ke fěũ mbesénnìbè. ⁶ Di níí duó mmenaà kperímè wèè yóó kú, kéduó mmenaà nwèè yèmmè cààrè, ⁷ kòo yà kéyè nho dawantì nè o yeñcaàrìmè. ⁸ Á nteénnè bèè í nò ntináàntì nè bè bontóo bè. ⁹ Mbekù weti weti ke kommu besénnìbè nè becĩrìbè.

Onitiposàù kó tináàntì

¹⁰ Wèè pèté onitiposàù ò pètému, de kóo nitipòkù wennimu ke pěšté medèi.

¹¹ O dǎu ð nhò támu kòò dǎ̀ri be kperε kè bè cǎntí.

¹² Ò í dǎ̀ri o dǎ̀u meyei ò ò dǎ̀ri mesàà mme o fòmmu mumǎu mieke.

¹³ Ke waà tipààkóntì ke pĩ mmutǎmmú nè diwèi.

¹⁴ De kóo nitipòkù dǎ̀nnè bàtòò kupotaá nkou nwe ke waànní o diitì dedétirè.

¹⁵ Ò ðǎ ente kè dè kpaá uumu kòo bénné kéduó nho cǎtè kǎbe, kéduó mbetǎmbè mutǎmmú.

¹⁶ De kóo nitipòkù weè ðǎ totí o yèmmè kédonténè o díití ketenkè kǎfíikú detie ndèè pǎi.

¹⁷ Ò ð mpĩ mmutǎmmú nè tikǎnyauti nti ò ðǎ í nkari ke mmei o nǎu.

¹⁸ Ò ð nwúó nho tǎmmú kǎrímè mme kòo fitírè níí nyié nkécóú.

¹⁹ Tǎpààkonditè í yiè o nǎu mieke, kòò dùàkù mupààkómmú.

²⁰ Ke teénnè besénnìbè, ke niti ke pǎā mbecĩrìbè.

²¹ Ò í yǎ̀kù musée, ke yé ò cǎtè kǎbe bemǎu mǎkemè tiyaàdándátíntì.

²² Kòò dùàkù tiyaàcǎ̀tì, ke daati tiyaàkpetì wũ̀stì tìi dò ndéú déú.

23 Kè bè dé o dàù dihèi miεke kòò kàké bekótíbè kó ditĩnnì.

24 Kòò dùàkù tiyààtì ke fiiti, ke fiitinè inaakũõ mbeopotambè.

25 Ke kpeńnì kè bè ò sǎntí, ò í yĩ̀kù nanke.

26 Ke náá mmεcìi nkó tináańtì, ke tiennè diwèi.

27 Ke dake o cĩ̀èè kpeí, ò í dé mutǎmmú.

28 Kòo bí ò sǎntí kòo dàù ò dèúkunko.

29 Kòò sǎntí ke tú: Benitiposààbè bomu kàa né bè pẽ̀tè bεmou.

30 Diwèi pēnkùmu kè kuwenniku deu, onitipòkù wèè dé Kuyie mbè we nsǎntí.

31 Yietínè we o tǎmmú ké nhò sǎntí dihèi dimou o tǎmmú kpeí.

Bibiri Kuyie Nnààntì Pátírì
The Holy Bible in the Ditammari language of Benin

copyright © 2001 SIM International

Language: Ditammari

Translation by: SIM

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-05-31

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Apr 2023 from source files dated 1 Jun 2022

5e2d0f12-f1d8-567b-bf98-cf1de4599d16